

સપ્રેમ ભેટ

શ્રીમાન/શ્રીમતી.....ને

સપ્રેમ ભેટ.

આ પુસ્તકમાં જીવનની વાસ્તવિકતાને રજૂ કરવાની કોશિશ કરી છે. આ શુભચિંતા સાથે આ નાની ભેટ તમને અર્પણ કરતાં અત્યંત હર્ષની લાગણી અનુભવું છું.

સહી

તારીખ

સ્થળ

VISIT...

LANZAROTE
Caliente.COM

ઋણ સ્વીકાર

એવું કહી શકાય કે કદાચ તેમના પ્લેટફોર્મ વગર મારી આ કળા પરખાઈ જ ન હોત, તેવા જનકભાઈ સાવલીયા અને લવજીભાઈ વેકરીયા કે જેમણે મારી આ કળાને ખૂબ જ જોશીલું પ્રોત્સાહન પૂરું પાડ્યું અને આ સ્થાન સુધી મને પહોંચાડ્યો એ બદલ તેમને ખૂબ-ખૂબ ધન્યવાદ. આ પુસ્તકનું પ્રત્યેક પાનું જેનું ઋણી છે અને રહેશે એવા મારા સૌથી પ્રિય ગુરુજનો રાહુલભાઈ ભંડેરી અને યોગેશભાઈ કાતરીયા, આ બંને ગુરુજનોએ આ પુસ્તકના શ્લેષ્ઠતમ ઘડતરમાં ખૂબ જ અદકેરે મૂલ્ય અપાડ્યું. તેથી તેઓને પણ લાખો ધન્યવાદન આપવા ઘટે. એવું કહી શકાય કે મારો અને જનકભાઈનો સતત સંપર્ક આ પુસ્તકના નિર્માણનું કારણ છે. એ પ્રથમ સંપર્ક બદલ હાસ્યની હરતી-કરતી પાઠશાળા એવા ભાવેશભાઈ કાકડીયાને સ્પેશલ થેન્ક યુ... તેમજ પુસ્તકના પ્રૂફચાંચન અને ભાષાકીય જ્ઞાન માટે મોજીલા વિનેશભાઈ પટેલનો પણ ખૂબ-ખૂબ આભાર. મારા જીવનમાં સંજ્ઞાતાના સહારાડેપે રહેલા અને જેમના જીવનમાંથી મેં કંઈક તેમણે ગ્રહણ કર્યા હોય તેવા ગુરુજનો તરીકે જીવનશભાઈ સાવલીયા, વિશાલભાઈ કાતાણી, રજનીકાંતભાઈ અકબરી, ડોલરભાઈ ખત્રીનો પણ આ તબક્કે ખૂબ-ખૂબ આભાર. સાથે સમગ્ર “પાર્થ પરિવાર” તેમજ મને આ પુસ્તક માટે યોગ્ય વિચારો બજાવારા માતા-પિતાનું ઋણ શિરે ચડવું છે. અને હા, મુખપૃષ્ઠ પર પોતાની આગવી કલાનો બખૂબી ઉપયોગ કરનાર નવયુવાન અને કલારસિક અંકિતભાઈ માલવીયા ખૂબ-ખૂબ આભાર. પરિચિત-અપરિચિત તમામ રીડર્સ બિરાદરોને લવ યુ.... ઓલવેઝ !

પ્રસ્તાવના

જીવનની શરૂઆતથી લઈ વૃદ્ધાવસ્થા સુધી ઇજ્જતના કેઝમાં મનુષ્ય ઘણું બધું પ્રાપ્ત કરવા હચ્છતો હોય છે. વિદ્યાર્થીકાળ દરમિયાન નાનપણથી મળેલા સંસ્કારોના આધારે વાસ્તવિક જીવનની હરોળમાં યુવાવસ્થામાં પોતાના જીવનમાં કંઈક મેળવવાની ઝંખના કારા સતત દોડતો રહે છે. પોતાની કલ્યાણના મૂલ્યોને વાસ્તવિક બનાવવા સંઘર્ષમય બની રહે છે. આમ, જીવનના ડગલેને પગલે આવતા સુખદુઃખ અને તેની સાથે સંકળાયેલા જીવનના અનુભવોને એક ફિલ્મ સ્વરૂપે આ પુસ્તકમાં દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

આ પુસ્તકના માધ્યમથી યુવાની (જવાની)માં બોવાઈ ગયેલા મનુષ્યને યોગ્ય દિશા તરફ પોતાની સિદ્ધિઓને પ્રાપ્ત કરવા મનોબળ પૂરું પાડશે. સાથે સાથે પોતાના જીવનમાં કલ્યાણ અને વાસ્તવિકતાની ભેદરેખા સમજી આત્મનિરીક્ષણ કરી પોતાની જાતનો વિકાસ કરી શકશે.

- લેખક અવિરત

સહુ ચલો જીતવા જંગ, બુગાલો વાગો,
 યા હોમ કરીને પડો કતેલ છે આગો.
 કેટલાક કર્મો વિષે, ઢીલ નનવ ચાલે,
 શંકા ભય તો બહુ રોજ, હામને ખાળો;
 હજી સમય નથી આવિયો, કહી દિન ગાળો,
 જન બહાનું કરે, નવ સરે અર્થ કો કાળો;
 ઝંપલાવવાથી સિદ્ધિ જોઈ બળ લાગો...
 સાહસે કર્યો પરશુએ પૂરો અર્જુનને,
 તે પરશુરામ પરસિદ્ધ, રલો નિજ વચને;
 સાહસે હિન્દ્રજિત શૂર, હણ્યો લક્ષ્મણે,
 સાહસે વીર વિક્રમ, જગત સહુ ભણે;
 થઈ ગઈ જંગમાં મર્દ હક્ક નિજ માગો...
 સાહસે કોલંબસ ગયો, નવી દુનિયામાં,
 સાહસે નેપોલિયન ભીડ્યો યુરપ આખામાં;
 સાહસે લ્યુથર તે થયો પોપની સામાં,
 સાહસે સ્કોટ દેવું દે, વાળું જોતાંમાં;
 સાહસે સિકંદર નામ અમર સહુ જાગો...
 સાહસે જ્ઞાતિના બંધ કાપી ઝટ નાખો,
 સાહસે જાઓ પરદેશ બીક નવ રાખો.
 સાહસે કરો વેપાર, જેમ બહુ લાખો,
 સાહસે તજી પાખંડ, બ્રહ્મરસ ચાખો;
 સાહસે નર્મદ દેશ-દુઃખ સહુ ભાગો,
 યા હોમ કરીને પડો, કતેલ છે આગો!

- કવિ નર્મદ

અનુક્રમણિકા

૧. હીજજતનો કેઝ : મહાનતા સાથેનો કે મહત્તા માટેનો... ૧૧
૨. સજજતા : આના વિના Futureની કલ્પના પણ... ૧૭
૩. Love is Very Best But Like...! ૨૪
૪. રૂટિન લાઈક : બહાર નહીં નીકળો તો કોરી ખાશે... ૨૯
૫. કેટલીક વિદેશી કહેવતો ૩૬
૫. યોવનની યુવાવસ્થા ૩૬
૬. ધાર, અંતે આ બધું કોનું ? ૪૦
૭. એક સુંદરણ - પણ Whatsapp મેસેજ ૪૫
૮. Your Life, Your Choice, Your Future ૪૫
૯. એક દિવસ - એક વિચાર - એક અનુભવ - એક જિંદગી ૫૦
૧૦. હું અને તે ૫૦
૧૦. પ્રકૃતિ : આની પાસે દીલથી માંગવા જેવી કંઈ માફી ! ૫૭
૧૦. વાંચન - એક સફળતાની ગુપ્તચાવી..... ૬૧
૧૧. જવાનીનો સાદ....! ૬૧
૧૧. અંતે કિલ્મ પુરી થઈ અને વાસ્તવિકતા જન્મી...! ૬૭
૧૨. જવાની... જવાની !... જવાની?... ૭૨

1

ઈજ્જતનો કેઝ : મહાનતા સાથેનો કે મહત્તા માટેનો...

ઈજ્જત એક એવો શબ્દ કે જેને માટે કોઈપણ કંઈપણ કરવા સતત તૈયાર હોય, ખૂન પણ. આજે ઈજ્જત તમામને વહાલી છે. ગરીબથી લઈને ધનકુબેરો સુધી તમામને ઈજ્જતની ભવ્ય ભૂખ છે. વાણિજ્યની પરિભાષામાં ઈજ્જત એટલે જે તે ક્ષેત્રની પાઘડી. પણ તે ઈજ્જત મેળવવા માટે ઈજ્જતનો ઈરાદો ખૂબ જ નિર્ણાયક ભૂમિકા ભજવે છે.

મૃત્યુ પછી પણ લોકોના દિલો પર રાજ કરતું નામું એટલે ઈજ્જત. આજે નિરાકાર વસ્તુઓમાં જેની સૌથી મોટી ઊણપ છે તેવી અભૌતિક વસ્તુ એટલે ઈજ્જત. જીવનની જહેમત અને એક પળનો ખેલ એટલે ઈજ્જત. બાળકોથી લઈને વૃદ્ધો સુધીના તમામના મનની મહેચ્છા એટલે ઈજ્જત. તું માંથી તમારાનું પરિવર્તન એટલે ઈજ્જત. સફળતાના સંયોગ અને નિષ્ફળતાના નિત્ય સંબંધ વચ્ચેનું મેદાન કે રણમેદાન એટલે ઈજ્જત. અરેન્જ્ડ મેરેજમાં સફળ પણ લવ મેરેજમાં અસફળ એવી એપ્લિકેશન એટલે ઈજ્જત. જીવનના દરેક પાનામાં ઉમેરાતી સુવર્ણની ઝલક એટલે ઈજ્જત.

કોઈ પિતા પોતાના સૌથી નાના દિકરાને (વિદ્યાર્થી કાળના) દુકાને ખુલ્લેઆમ સિગારેટની ચૂસકી મારતા નજરે દેખે તો એ પિતાનું હૃદય કંપી ઊઠતું હશે કે તેનો લાડકવાયો ખુલ્લેઆમ તેના ખાનદાનની ઈજ્જતના ભવાડા કરે છે. એ દિકરો પોતાના મિત્રો સામે ઈજ્જત સાચવવા મા-બાપની ઈજ્જત દાવ પર મૂકી દે છે અને ખરાબ ઈજ્જતના ઈરાદાથી ખરાબ ખેલ ખેલે છે. કોઈપણ મા-બાપ પોતાના દિકરાની ઈજ્જત

સાયવવા પોતાની ઈજ્જત હંમેશા હારના ત્રાજવાં પર તોલે છે અને તેઓ હારવામાં જ શાણપણ અનુભવે છે. આ ઈજ્જતનો ઈરાદો માનવીને શું ન કરાવી શકે? એ જાણવા માટે એક કિસ્સો જોઈએ...

મારું નામ વિનય છે,

આજે હું મારા જીવનની ડાયરી લઈને મારા ઘરની બારી પાસે બેઠો છું. તેના પ્રત્યેક પાને/મારા જીવનની દરેક ક્ષણોને યાદ કરું છું. ત્યારે અચાનક હવાના લિસોટા સાથે ડાયરીમાં કોરું પેજ ખૂલ્યું અને તે જોતા મારું દિલ આઘાત સાથે ભૂતકાળમાં સરી પડ્યું.

તે દિવસે ઝરમર-ઝરમર વરસાદ વરસતો હતો અને મારો કોલેજ જવાનો સમય પાકી ગયો હતો એટલે મા એ કહ્યું, “બેટા! જે રસ્તે જજે ત્યાં સંભાળીને જજે, અને હા, બાઈક ચલાવતા કોઈના વિચારોમાં નહીં ડૂબી જતો.” પણ ત્યારે આ શબ્દો મને વારંવાર સાંભળવા મળતાં એટલે, હું તેને નજર અંદાજ કરીને કોલેજ ગયો, સાથે રસ્તામાંથી મેં એક ગુલાબનું ફૂલ પણ લીધું. કોલેજમાં બધાં ક્લાસો પૂરા થયા પછી મેં એક છોકરી કે જેનું નામ કામિની હતું તેને આપી પોતાના પ્રેમનું પ્રપોઝ કર્યું. તેનું જેવું નામ હતું તેવું જ તેનું કામ હતું. છતાં તેણે મારા ગુલાબનો સ્વીકાર કર્યો એટલે હું તો ખુશીનો માર્યો સમાતો ન હોતો. હું ઘરે ગયો પણ મારું મન સતત તેના વિચારોમાં જ રહેતું, સતત તેને જ મળવાની ખેવના આ મનને રહેતી.

બીજા દિવસે કોલેજમાં જતાની સાથે જ હું તેને મળ્યો, થોડા દિવસ આવું જ ચાલ્યું, પછી અમે બંને કોલેજ જવાના બદલે ફરવા જવા લાગ્યા, હું તેને બને તેટલી હદે ખુશ જ રાખતો. અમે આખો દિવસ હરતાં-ફરતાં અને ખૂબ આનંદ માણતા. તેના દરેક બોલને લગભગ હું હવામાંથી જ ઝીલી લેતો, તેને ખુશ રાખવાની એકે તક હું ગુમાવતો નહીં. તેના મોં પર સદાય ખુશીની લહેરો જોવા હું તેની પાછળ અઢળક પૈસા ખર્ચતો. આવું દરરોજ થવાથી મારું આ વખતનું પરીક્ષાનું રિઝલ્ટ ઓછું આવ્યું, પણ માતા-પિતાને બહાના બતાડી ચલાવી લીધું. મને યાદ છે ત્યાં સુધી અમે દરરોજ ભરપેટ બહાર જ ખાતા. એ અંગે પણ હું મા ને બહાના બતાવી દેતો. હું તેને માર્કેટની તમામ નવી અને મોંઘી ફેશનની વસ્તુ ગીફ્ટ કરતો. મને લાગતું હતું કે હવે અમારો પ્રેમ ગાઢ થઈ રહ્યો છે, પણ મારી પોકેટમની હવે તેના જ ખર્ચાઓ પાછળ વપરાઈ જતી. તેથી તેની સામે ઈજ્જત સાચવવા મેં મિત્રો પાસેથી નાણાં ઊછીના લીધા, પણ મારા પ્રેમની હદ સામે તે પણ ઓછા પડ્યા. તેથી ઈજ્જત માટે હવે ઘરમાંથી ચોરી

સિવાય કોઈ વિકલ્પ નહોતો. મેં ઘરમાંથી ૫૦ હજારની ચોરી કરી, તેમાંથી ઘણાં પૈસા મારા મિત્રોને ચૂકવ્યા અને બાકીના પૈસાની અમે મોજ માણી. તે પૈસા મારા પપ્પાએ મારા લગ્ન માટે સાચવીને પોતાની કમાણીમાંથી બચાવીને રાખેલા, તેને ચોરીની જાણ થતા તેણે પોલીસને માહિતી આપી અને પોલીસ તપાસ શરૂ થઈ.

સમય વીતતો ગયો, જિંદગીના પાના ફેરવાતા ગયા, કાળનું ચક્ર ઝડપી બન્યું અને એવી રીતે એક મહિનો પસાર થઈ ગયો. હવે મને લાગ્યું કે પોલીસ થોડી નરમ પડી છે એટલે મેં ફરીથી મારી ઈજ્જતની સુરક્ષા માટે મમ્મીના મંગળસૂત્રની ચોરી કરી, તે વેચ્યું અને તેના પૈસાથી લીલા લહેર માણ્યા. તેની પણ પોલીસને જાણ થઈ, પોલીસની તપાસ ચાલુ હતી, પણ પોલીસને કોઈ મહત્વની કડી મળતી જ નહોતી. તેથી મને કોઈ જાતનો વાંધો નહોતો. વળી, મારા પપ્પાને મારા પર પૂરો વિશ્વાસ તેથી મને તેનો પણ ફાયદો મળ્યો. પરંતુ આ અંગેની જાણ મારા કોલેજના એક મિત્રને થઈ અને તે મને ચોરી માટે ધમકી આપવા લાગ્યો. કોઈને આ વાત ન કહેવા તે મારી પાસે પૈસા માંગવા લાગ્યો. તેના દરરોજના આવા ફોનથી કંટાળીને મેં તેને પૈસા આપવાના બહાને સૂમસામ વિસ્તારમાં બોલાવી તેનું કાસળ કાઢી નાખ્યું, પણ તે અંગે મને કોઈ પસ્તાવો ન હતો. તેનો કેસ પણ નોંધાયો અને તપાસો થઈ. પણ મારું મન તો કામિની પ્રત્યે જ આકર્ષિત હતું. હવે અમારે અમારા પરિવારોને અમારા પ્રેમ અંગે જાણ કરવી જોઈએ તેવો મને વિચાર આવ્યો. પણ સાંજ પડી ગઈ હતી એટલે હું સૂઈ ગયો અને બીજા દિવસે મેં તેને એક નદીના કિનારે બોલાવી. હું પણ ખૂબ જ તૈયાર થઈને ત્યાં ગયો, મેં મારો વિચાર તેને જણાવ્યો પણ તેણે નિર્ણય માટે થોડો સમય માગ્યો અને નદીના કિનારેથી થોડી વસ્તુઓ ખરીદવાની ઈચ્છાઓ વ્યક્ત કરી, પણ જેવો મારો હાથ પાકીટ લેવા ગયો કે મને જાણ થઈ કે હું ઊતાવળમાં મારું પાકીટ જ ઘરે ભૂલી ગયો છું. આ વાતની તેને જાણ થતાં તેણે તેના પર્સમાંથી પેલું ગુલાબ કાઢી મારા પર ફેંક્યું, ફૂલ નીચે પડી ગયું અને તે ફૂલ પર પગ દઈને ચાલી ગઈ. વળી, મને એમ પણ કહેતી ગઈ કે, “તારા જેવા ભિખારી સાથે હું લગ્ન ન કરી શકું.”

આ શબ્દો મારા દિલ સૌંસરવા નીકળી ગયા, મારા પગ નીચેની ધરતી ધ્રુજવા માંડી, મન ચકરાવે ચડી ગયું અને હું ત્યાં જ ભાંગી પડ્યો. થોડીવાર પછી માંડ-માંડ મેં બાઈક લઈ ઘર તરફનો રસ્તો પકડ્યો. પણ મારું મન તો હજુ તે કામિનીના વિચારમાં જ મસ્ત હતું. એવામાં મારો એક મોટર સાથે અકસ્માત થયો અને મારો પગ ભાંગી ગયો ત્યારે મને મારી મા ના શબ્દો યાદ આવ્યા, “બેટા! જે રસ્તે જજે ત્યાં સંભાળીને

જજે, અને હા, બાઈક ચલાવતા કોઈના વિચારોમાં નહીં ડૂબી જતો." પણ હવે તો ખૂબ જ મોડું થઈ ગયું હતું. મારો ઈલાજ લગભગ એકાદ મહિના સુધી ચાલ્યો. હું સાજો થઈ ઘરે આવ્યો કે તરત જ પોલીસ આવી અને મારી ચોરી અને ખૂનના આરોપમાં ધરપકડ કરી. આથી મારા પહાડ જેવા મજબૂત પિતા પણ ભાંગી પડ્યા અને મારી માની આંખો આંસુઓથી ભરાઈ આવી. મને ઘણો પસ્તાવો થતો હતો, પણ હવે શું...?

પોલીસ મને લઈ ગઈ. હવે, સમાજમાં તો મારી ઈજાત ટપકાં માત્ર પણ નહોતી રહી, સાથે મેં મારા પપ્પાની વર્ષોની ઈજાત પણ પાણીમાં ડૂબાડી દીધી. મારા આવા કારનામા છતાં મારા પિતાએ મને જામીન પર છોડાવ્યો, અને આજે હું બારી પાસે બેસીને ડાયરી જોઈ રહ્યો છું. કાલે મારા જામીન પૂરા થવાના છે અને મારે ફરી જેલમાં જવાનું છે. માટે કહું છું યુવાનો પોતાના મા-બાપને છેતરીને કોઈ અજનબી યુવતી સાથે પ્રેમની મોહજાળમાં ન પડતા.

આ સ્ટોરીનો ઉદ્દેશ કોઈ સ્ત્રી પરના પ્રહારોનો નથી. પરંતુ મોહબ્બતની વાસ્તવિકતાનો છે. કદાચ કોઈ પુરુષ પણ આવું કરી શકે. પ્રેમ માટે તેના પાત્રની પાત્રતા યોગ્ય હોવી જોઈએ. જેમ ઘડતરની બેન્ક ચારિત્ર્યનું વ્યાજ આપે, ચારિત્ર્યની બેન્ક નાગરિકનું વ્યાજ આપે, નાગરિકની બેન્ક સમૃદ્ધ દેશનું વ્યાજ આપે તેમ મેળાપની બેન્ક વ્હાલનું વ્યાજ આપે, વ્હાલની બેન્ક પ્રેમનું વ્યાજ આપે અને પ્રેમની બેન્ક શૌર્ય, શૂરવીરતા, તમન્ના અને ઈજાતનું અખૂટ વ્યાજ આપે છે અને તે જ તો જોઈએ છે આ જવાનીને...! આ છે પ્રેમની ખરી પાત્રતા.

આજના યુવાનો માટે આ ખૂબ જ યોગ્ય અને પ્રેરણાદાયી કિસ્સો છે. આજે રાજકારણીઓ પોતાની સત્તા અને ખુરશી ટકાવવા, તેના દ્વારા ઈજાત મેળવવા પ્રજાની હાડમારીઓ આગળ આંખ આડા કાન ધરે છે. સારું છે કે, મોહબ્બત પર ઈજાત હાવી નથી થઈ. (થોડું ઘણું પ્રમાણ તો છે જ.) ઈજાતને લીધે મનુષ્ય પોતાની વાસ્તવિકતાથી અળગો થઈ રહ્યો છે. ખૂબ સારી ઈજાત હોય તે વ્યક્તિને લગભગ તેની ભૂલો દેખાડનાર કોઈ ન મળે અને તે ભૂલનું પુનરાગમન જ તેની ઈજાતની જળસમાધિ કરાવી દે. ઈજાતદાર માણસોએ પોતાનો પ્રત્યેક નિર્ણય ખૂબ જ વિચારીને લેવો જોઈએ. ખાસ કરીને કોઈપણ ક્ષેત્રમાં ઈજારાશાહી ધરાવતા લોકોએ. કારણ કે તેનો એક નિર્ણય હજારો કુટુંબોને તબાહ કરી શકે અને તે જ નિર્ણય હજારો કુટુંબોને દુઃખના દરિયામાંથી ઊગારી પણ શકે. માનવી-માનવી વચ્ચે વધતો ઈજાતનો કેઝ ઈશક અને સંબંધોના ઘટવાની વિનાશક શરૂઆત છે. આજે અન્ડરવર્લ્ડ માફિયાઓ ઈજાત માટે ખૂનની લાશો ખંખેરે

છે. તમારી ગેરહાજરીમાં જે તમારી સારી વાતો થાય તે જ વાસ્તવમાં તમારી સાચી ઈજાત છે, બાકી ખુશામત ખોરો તો ભાડેથી પણ મળે...?!

આ દુનિયામાં ઈજાત, જીભ અને પેટ જેવું કામ કરાવે તેવું લગભગ કોઈ જ નથી કરાવતું. વ્યક્તિ-વ્યક્તિનો ઈજાતનો ઈરાદો કામચાબી અને કાયરતાના ઇતિહાસો રચે છે. ઈજાતનો સર્જનહાર કોઈ એક જ હોય પણ તેને વાપરનારા ઘણાં મળે. ઈજાત-ઈજાતનું કામ આજે માણસ-માણસ વચ્ચે ઊંડી ખાઈ બની રહ્યું છે. ઈજાત એ ખેલના અખાડા જેવી છે, જેનું કોઈ જ ભાવિ નિશ્ચિત નથી. ઈજાત અને સફળતા ક્યારેય કાયમી હોતા નથી. તેને ટકાવવા સતત ઝઝૂમવું પડે, મન સાથે સતત સમાધાનો કરવા પડે. ઈજાત માટે ઉપડતો પ્રત્યેક પ્રશ્ન ઈજાત દ્વારા જ ઊગે છે અને ઈજાત દ્વારા જ અસ્ત પામે છે.

"ભણવા માટે આપણે ફી નથી ભરતા

પરંતુ મા-બાપનો પરસેવો ગીરવી મૂકીએ છીએ.

જેનું ચોક્કસ સમયે અને ચોક્કસ પ્રમાણમાં વળતર તો ચૂકવવું જ પડે."

2

સજ્જતા : એના વિના Future ની કલ્પના પણ...

સજ્જતા એક એવો વિષય કે જે ક્યારેય પૂર્ણ થતો જ નથી. આજે ઘર, પરિવાર, કુટુંબ, સમાજ, દેશ અને વિશ્વને સફળતા માટે સજ્જતાની ભરપૂર જરૂર છે. જીવનનું જરૂરી જ્ઞાન આ સજ્જતાના સહારામાં રહેલું છે. આપણે આ વિષયને જાણીએ, માણીએ અને ભરપૂર સમજી જીવનને વિકાસના માર્ગે દોરી જઈએ.

સંકુચિત માનસિકતાના વિકાસની સચોટ ચાવી એટલે સજ્જતા. મિલકતમાંથી જીવનને આબાદ કરતું વૈચારિક મશીન એટલે સજ્જતા. ગહન અને સમજણ સાથેના વાંચનમાંથી મળતું વિશિષ્ટ જ્ઞાન એટલે સજ્જતા. વિશિષ્ટતાની વિશિષ્ટતા તરીકે ઓળખાતી કુદરતી પ્રકૃતિની કેળવણી એટલે સજ્જતા. Love નું સમાનાર્થી but Like નું વિરુદ્ધાર્થી એટલે સજ્જતા. રૂટિન લાઈફની બહાર જીવન જીવવાની યોગ્ય અને ઐચ્છિક કળા એટલે સજ્જતા. એક દિવસનો એક વિચાર એક અનુભવ બની જે એક જિંદગી જીવે તે એટલે સજ્જતા. ફિલ્મમાં ટૂંકુ અને ઝડપી પણ વાસ્તવિકતામાં લાંબુ અને ધીમી ગતિએ ડાઉનલોડ થતું સંગીત એટલે સજ્જતા. ઈજ્જત મેળવવાનો ખૂબ કઠિન અને અમુક અંશે નસીબવંતો ઈરાદો એટલે સજ્જતા.

સૌપ્રથમ તો જીવનમાં સજ્જતા માટે નાની-નાની બાબતોને મહત્વ આપવું જોઈએ, બાકી મોટી વાતો શોધવા મથશો તો જૂજ જ મળશે અને તેમાં જ નાની-નાની વાતોની મોજ ઓસરાઈ જશે. જીવનમાં આપણે મોટી બાબતોની તો કાળજી ઝડપભેર રાખતા હોઈએ, બસ! શરતચૂકથી નાની બાબતો વિસરાઈ જાય છે. પરંતુ હકીકતમાં તમે

કોઈપણ સફળ વ્યક્તિના જીવનગ્રંથો બોળો તો તેમાં શિસ્ત પણ રહેલું છે. જીવનમાં તમે ભવિષ્યમાં કોઈપણ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કરો પણ શિસ્ત સર્વપ્રથમ સફળતા માટે જરૂરી છે. શાળાઓમાં શિસ્તનું આગ્રહપૂર્વક પાલન થાય છે પણ કમનસીબે થોડા ઘણાં બાળકોને તે પસંદ નથી, પણ તેઓને સાદર જણાવું તો વિદેશી દેશો ભારત કરતાં આવી નાની-નાની પણ ઘણી બાબતોમાં આગળ છે અને તેથી જ તેઓ આપણા કરતાં વૈભવશાળી જીવનવિલાસ ભોગવે છે. નહીંતર એક સમયે સોનેકી ચિડીયા તરીકે ઓળખાતા દેશની આગળ થવાની કોઈની હિમાકત ખરી...!

“તમને નહિ ગમતું કામ આવતી કાલને બદલે આજે જ કરવાનું રાખો, એનાથી એ કામ કરવાના ભયથી ભરેલા ચોવીસ કલાક તમે બચાવી શકશો અને કામ પતી ગયાનો સંતોષ આપનાર ચોવીસ કલાક તમને મળી રહેશે.” આવો વિચાર સજ્જતા અંગે બોબ ટોલબર્ટનો છે. વળી, સફળતા માટે પણ આજ નિયમ છે કે, “તમને ગમતી જિંદગીથી અળગા રહીને તમને ન ગમતી જિંદગી જીવો.” આમાં સફળતાનું મહા માહાત્મ્ય છે. ગીતામાં પણ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણએ કહ્યું કે, “મેં પ્રત્યેક માનવીને પૃથ્વી પર કોઈને કોઈ ખાસ હેતુથી જ મોકલ્યા છે.” આ હેતુ જે જાણી જાય તે સફળતાની સર્વોચ્ચ ઈમારત ચણી જાયો. પણ આવા હેતુ અમુક જ જાણી શકે, હા! તાકાત છે પણ આપણા પ્રયાસો નથી. આપણે જોઈએ કે ધોરણ ૮ ના એક છોકરાથી શાળાના તમામ શિક્ષકો ત્રાસી ગયા અને અંતે નાછૂટકે આચાર્યએ તેમને શાળામાંથી કાઢી મૂક્યો. પરંતુ તેણે હિંમત ન હારી અને સતત પ્રયાસો થકી પોતાનું અલગ જ ભાગ્ય ઘડ્યું. આજે એ છોકરાની ૧ કલાકની અંદાજિત આવક ૪ કરોડ જેટલી છે. એ છોકરો એટલે આજના માઈક્રોસોફ્ટના સ્થાપક બિલ ગેટ્સ. આજનું એક પણ કોમ્પ્યુટર તેના આ સંશોધન વગર ચાલી શકે તેમ નથી. આજે વિશ્વ તેને “મહા મહામયી કણ” તરીકે ઓળખે છે.

જીવનમાં મહેનત દ્વારા ઘણું મળે છે, પણ જોઈતું હોય તે નથી મળતું. આજે મહેનત મોંઘી થઈ ગઈ છે, દરેક ક્ષેત્રોમાં મહેનત સિવાય કંઈ જ નથી થતું, પણ ફક્ત મહેનત એ જ સફળતા નથી. તમારી જે ક્ષેત્રમાં યોગ્ય આવડત હોય તે ક્ષેત્રમાં મહેનત કરો તો ધારેલું પરિણામ મળશે. આજે મહેનત તો બધાં કરી રહ્યા છે. પણ આવડતના ક્ષેત્રે મોટા ભાગે કોઈક જ કરે છે. આવડતના ક્ષેત્રમાં થતી મહેનતનું શું પરિણામ બક્ષે તે અંગે એક કિસ્સો જોઈએ તો એક વ્યક્તિ કોઈપણ નોકરીમાં જાય તો તે ત્યાં કંઈપણ ઊંધું-ચતું કરીને જ આવે. આવી રીતે તેની ૧૬ થી ૧૭ વાર નોકરીમાંથી હકાલપટ્ટી કરવામાં આવી. પરંતુ એક દિવસ તે રસ્તા પર ચાલતો હતો. અને તેની નજરે એક બિલાડી અને ઉંદર ચડ્યા, આ પરથી તેણે દુનિયામાં સૌથી વધુ જોવાતું અને વિશ્વવિખ્યાત કાર્ટુન ‘મિકીમાઉસ’ ની શોધ કરી. એ વ્યક્તિ એટલે વોલ્ટ ડિઝની.

આજે તેના નામ પરથી આખું ‘ડિઝનીલેન્ડ’ કાર્યરત છે. દિવસના લાખો લોકો તેની મુલાકાત લેતા હશે. આ છે આવડત અને કળા સાથે થતી મહેનતનું ભવ્ય પરિણામ!

તમારે જે ક્ષેત્રમાં જવું હોય તે ક્ષેત્રની આવડત ચોક્કસપણે તમારામાં હોવી જ જોઈએ. આવડત વગરની મહેનતનો કશો જ અર્થ નથી, મહેનત વગરની આવડતનું પણ કશું જ મૂલ્ય નથી. સફળતા હંમેશા ભોગ માંગે છે. સફળતા માટેનો કોઈ જ શોર્ટકટ નથી. સફળતા હંમેશા પ્રયંડ પુરુષાર્થની પરીક્ષા લે છે. સતત થતા પ્રયાસો અંતરના અજંપાને દૂર કરી સફળતાના દ્વાર ખોલે છે. આ કિસ્સામાં સહજ રીતે ગાંધીજી અને સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલની યાદ આવે, જેમણે ભારતને ગોરા હાકેમોની ગુલામીમાંથી મુક્ત બનાવી આઝાદી અપાવી અને ૫૬૨ જેટલા નાના-મોટા રજવાડાઓનું એકત્રીકરણ કરી “એક અને અખંડ ભારત” ના નિર્માણનું મહાભગીરથ કાર્ય કર્યું. તમારી વ્યક્તિગત પ્રતિભા, પોઝિટીવ થિન્કિંગ, કળા, આવડત, વક્તૃત્વ, નીતિમત્તા, નમ્રતા અને સૌમ્યતા એ તમારા સફળ જીવન પર અસર કરનારા સફળ પાસાંઓ છે.

આજે ભારત એક મોડર્નયુગ તરીકે ખૂબ જ આગળ ધપી રહ્યું છે. ભારત મેક ઈન ઈન્ડિયા, સ્ટાર્ટ અપ ઈન્ડિયા જેવા કેટલાયે ક્ષેત્રોમાં હરણફાળ ભરી રહ્યું છે, પણ મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓ આવી બાબતોથી અપરિચિત છે, આ ભારત માટે એક ચિંતાજનક વિષય છે. આજે પણ ભારતમાં અંધશ્રદ્ધામાં ભારોભાર વિશ્વાસ રાખી લોકો ઈજાત અને ધન બંને ગુમાવે છે. અંધશ્રદ્ધાના નામે આજે બળાત્કારમાં પણ ગણનાપાત્ર વધારો થઈ રહ્યો છે. આવો જ ભારત સામે બીજો વિકટ પ્રશ્ન નિર્મળ નીરનો છે. આઝાદી પછીના ૬ દાયકા પછી પણ આ સમસ્યા એ દેશ માટે ખૂબ કડવી અને શરમજનક બાબત છે. આ સમસ્યાનું બેસ્ટ ઉદાહરણ આજે મહારાષ્ટ્ર છે, આ વાત પણ ભારતના ઇતિહાસ માટે નવી નથી. આશરે આજથી ચૌદસો વર્ષ પૂર્વે મહમ્મદ પેયગંબરના દોહિત્ર ઈમામ હુસેનના પરિવારને ત્રાસ આપવા યજીદે કરબલામાં નહેરે કુરાત પર લશ્કરી પહેરો ગોઠવ્યો હતો.

ભારતનું ભવિષ્ય આજે બેંગલુરુમાં પ્રેક્ટીકલ રીતે ઘડાઈ રહ્યું છે. વળી, આજે એ જ જરૂરી છે. બેંગલુરુમાં વિદેશની માફક પ્રેક્ટીકલ શિક્ષણની શરૂઆત થઈ ચૂકી છે, જે ભારત માટે ખૂબ જ ગર્વની બાબત છે. સંસારનો નિયમ જ તો પરિવર્તનનો છે, પણ માનવીએ તેમાં ટકવાનો નિયમ ઘડવાનો છે. સતત થતું પરિવર્તન મહાકાય ડાયનોસોરની છાપ પણ ભૂસી શકે છે, તો પછી માનવીની તો શું વિસાત? આવા પરિવર્તન સાથે માનવીએ ટકી રહેવું ખૂબ જ અગત્યનું છે. સમય-સમયે થતું પરિવર્તન આજે શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ બનતું જાય છે, પણ એ સમય ભારતમાં ખૂબ વેડફાઈ રહ્યો છે.

આજનો બાળક હોય કે યુવાન સૌ કોઈ મોટે ભાગે ટી.વી., મોબાઈલ કે ઈન્ટરનેટમાં મસ્ત જોવા મળે, આમાં જ આરામથી સમય વેડફાઈ છે. આ સમયની એક-એક પળનું મહત્વ આજે દરેકે સમજવા જેવું છે. દરેક સમય જિંદગીમાં હંમેશા એક જ વાર મળે છે. આજે જગત જમાદાર ઓબામા પણ પોતાની બંને દિકરીઓને ફેસબુક વાપરવાની સખત મનાઈ ઠેરાવે છે, કારણ તેમાં એકવાર રત થયેલો વ્યક્તિ દિવસના બે થી ત્રણ કલાક વેડફી નાખે છે. વિદેશોમાં તો સમયપાલન અંગે ખૂબ જ કડક કાનૂન છે. મેં વાંચેલું કે જાપાનમાં કોઈ ટ્રેન બે-ત્રણ મિનિટ મોડી પડે તો ડ્રાઈવરને તેનું સચોટ કારણ જણાવવું પડે છે, પંદર મિનિટથી મોડી હોય તો ઉતારાઓને બધું જ ભાડું પાછું આપવું પડે છે. અને ભારતમાં...

જવાનીએ વધવાનો અને વૃદ્ધિનો ભેદ જાણવાનો છે. કિસ્મતની શું હિમાકત કે તે જવાનીનું ભાગ્ય લખી શકે. અરે ! જવાનીએ કિસ્મતને હથેળીમાં રાખી, દુઃખ દર્દમાં પણ અસાધારણ પ્રતિભાનું નિર્માણ કરવાનું છે. જિંદગીને જીવવાની અને જીતવાની છે અને કંઈક એવું કરીને જવાનું છે જે લાખો-કરોડો લોકોને તમારા તરફ આકર્ષતું રહે. જવાનીએ કલા અને અનુભવના મોહમાં પડવાનું છે. આખરે વિશ્વ ફલક પર કલા અને અનુભવ જ તો ઈતિહાસ રચે છે.

વિદ્યાર્થી જીવનમાં ક્યારેય પૂર્વાગ્રહ બાંધવો નહિ. કોઈપણ વિષયમાં બાંધેલો પૂર્વાગ્રહ નિષ્ફળતાનું પહેલું પગથિયું આપોઆપ ચડાવી દે છે. વિદ્યાર્થીઓએ હંમેશા હકારાત્મક જ રહેવું જોઈએ. આજે જ્યોતિષશાસ્ત્ર મુજબ લગભગ મોટે ભાગે બધાને કોઈને કોઈ ગ્રહ તો નડતા જ હોય પરંતુ જો વિદ્યાર્થીઓને કોઈ ગ્રહ નડતો હોઈ તો તે “પૂર્વાગ્રહ” છે. વિદ્યાર્થીનો પૂર્વાગ્રહ અમુક વખતે શિક્ષકો માટે પણ ભયંકર સાબિત થાય છે. વિદ્યાર્થીઓ માટે પૂર્વાગ્રહના જવલંત દૃષ્ટાંત નેપોલિયન બોનાપાર્ટ છે. નેપોલિયન બોનાપાર્ટની નોંધપોથીમાં ક્યાંય પણ ‘અશક્ય’ એવો શબ્દ મળતો જ નથી. ધ ગ્રેટ સિકંદર કે જેણે વિશ્વને પોતાના નામે લખેલું તેની જીવનગાથા પણ વિદ્યાર્થીઓ માટે ખૂબ જ ઉપયોગી છે. અંતે તમે તમારું, તમારા માતા-પિતાનું, કુટુંબ-પરિવારનું નામ શૌર્ય, ખમીર, ખંત, સાહસ, વિનમ્રતા, સચ્ચાઈ, સાદગી, પવિત્રતા, નિરભિમાન, ચાતુર્ય અને વીરતા જેવા ગુણોથી વિશ્વમાં નવપલ્લવિત કરો એ જ પ્રભુ પ્રાર્થના.

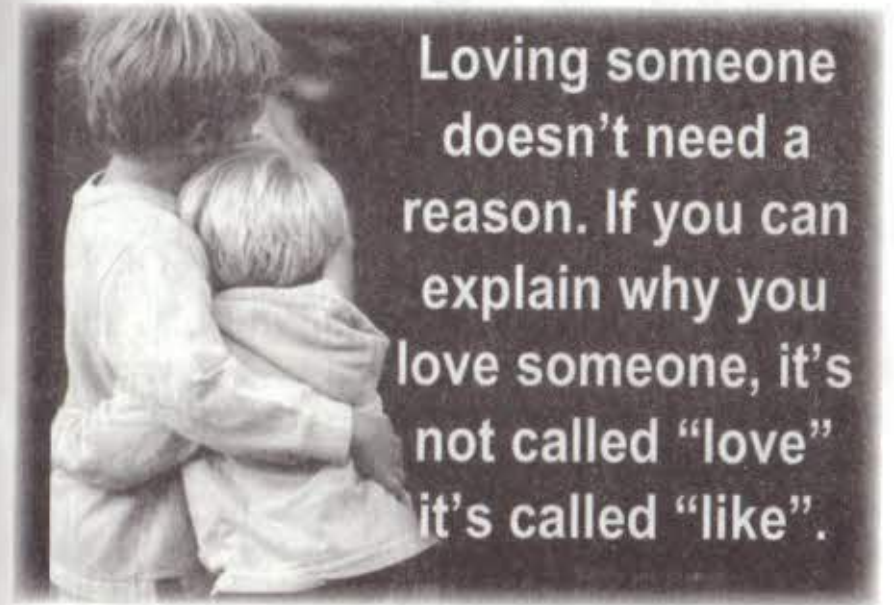
“જ્યારે જીવતરમાં ઘડતર અને જડતર બંને ઉમેરાય ત્યારે કોઈક અલૌકિક માનવ પારસમણિ પાકે છે.”

એક સુંદર સમણું Realize by yourself

એક વિશાળ જંગલમાં એક વિશાળ રાજમહેલની સામે હું રાજકુમારની છટાથી ઊભો છું. રાજમહેલની ચોતરફ વનરાજિ સિવાય કંઈ જ દેખાતું નથી. મારું ધ્યાન તે રાજમહેલના મુખ્યદ્વાર તરફ કેન્દ્રિત છે. થોડીવાર પછી તે દ્વારમાંથી એક રાજકુમારી હીરાજડિત આભૂષણોથી અને ગુલાબી પરિધાનમાં સજ્જ થઈ બહાર આવતી મને દેખાય છે. તેના હાથ પર દૂરથી એક પોપટ આવીને બેસે છે અને થોડી વાર પછી ઊડી જાય છે. જાણે એ પોપટ રાજકુમારીના સૌંદર્યનો આનંદ અનુભવવા આવ્યો હોય તેવું મને લાગ્યું. રાજકુમારી ધીરે-ધીરે પોતાના એક-એક કદમો મારી તરફ ઉઠાવે છે. તેની આગળ બે દાસીઓ ફૂલડાં વેરી રહી છે અને પાછળ બે દાસીઓ બંને બાજુ ચાલતી આવે છે. તેના પ્રત્યેક કદમો જે ધરતી પર પડે છે તે ધરતીમાંથી ઉત્પન્ન થઈ રહેલો થનગનાટ મારા ઉરને સ્પર્શી રહ્યો છે. તેનું સ્વરૂપ સ્વર્ગની કોઈ અપ્સરા કરતાં પણ વધુ સોહામણું છે. તે મારી સામે આવીને ઊભી રહે છે અને મારી આંખોમાં જોઈ આછું સ્મિત કરી પોતાની નજર શરમથી ઝૂકાવી દે છે. થોડીવાર પછી રાજમહેલ તરફ ફરી તે પોતાની દાસીઓને તાળી વગાડી જવાનો આદેશ આપે છે. પછી હું તેનો એક હાથ મારા હાથમાં લઈ તેની સામે એક પગે જમીન પર બેસું છું, મારી સામે સહેજાદી ઊભી છે, તેની પાછળ વહેતી ખળખળ નદીના પાણીનો અવાજ અને આસપાસથી આવતા વિવિધ પશુઓના અવાજ મારા કાને અથડાય રહ્યા છે. નદીની પેલે પારથી સિંહોની ત્રાડોના આછા અવાજો આવી રહ્યા છે. આવા અદ્ભૂત વાતાવરણના સંયોગમાં હું રાજકુમારીની આંખોમાં આંખ પરોવીને મારા પ્રેમનો એકરાર કરું છું, અને તેનો પ્રત્યુત્તર સાંભળવાના મારા ઉરના ઉત્સાહથી હું ઊભો થાઉં છું. મારા ઊભા થતાંની સાથે જ રાજકુમારી મને ભેટી પડે છે, એટલે મારા હૃદયે માની લીધું કે તેણે મારા પ્રેમનો સ્વીકાર કર્યો છે. અમે બંને એકમેકનો હાથ પકડીને નદીની બરોબર વચ્ચે આવેલી ઝૂંપડી તરફ આગળ વધીએ છીએ. નદીની આસપાસ આવેલા વૃક્ષોમાં જાતજાતના રંગબેરંગી પતંગિયાઓ ઊડી રહ્યા છે અને જાણે વિશ્વના દરેક પંખી અહીં કલબલાટ કરી રહ્યા હોય તેવું ભાસે છે. સ્વપ્નસુંદરીનું સૌંદર્ય પતંગિયાઓને પણ ગમી ગયું હોય તેમ તેઓ પણ રાજકુમારીની આસપાસ મંડરાવા લાગ્યા. પતંગિયાઓ સહેજાદી તરફ ખૂબ આકર્ષાય છે પરંતુ તેનું સૌંદર્ય જળવાઈ રહે તેવા વિચારથી જાણે તેઓ રાજકુમારીને સ્પર્શ કરતા નથી. આવા પ્રકૃતિમય વાતાવરણની વચ્ચે અમે એકમેકનો હાથ ઝાલીને તે ઝૂંપડી સુધી પહોંચ્યા. ઝૂંપડીની અંદરનું નયનરમ્ય દૃશ્ય જોતાંની સાથે જ સ્વપ્નસુંદરીએ ફરી એકવાર મને હેતાળ અને પ્રેમભર્યું આલિંગન આપ્યું. આ આલિંગનને જાણે પંખીઓએ વધાવી લીધું હોય તેમ તેઓ એક સાથે કલબલાટ કરવા લાગ્યા. સાથે

રંગબેરંગી પતંગિયાઓ ભાતભાતના આકારો લઈ આકાશમાં ઊડવા લાગ્યા, નદીની પેલે પાર રહેલા સિંહોએ વધુ જોરથી ત્રાડો પાડી સાથે પેલો ઊડી ગયેલો પોપટ પોતાના સાથીઓ સાથે આવી આકાશમાં પતંગિયાઓ સંગાથે પ્રેમના વિવિધ આકારો રચવા લાગ્યો. સમગ્ર વાતાવરણ ખૂબ જ અદ્ભૂત અને અવર્ણનીય બની ગયું. આ આલિંગન ચાલતું જ હતું ત્યાં મારા કૂતરા મેકીએ ભસવાનું શરૂ કર્યું સાથે મમ્મીએ પણ કહ્યું, “એ ઊભો થા, ઊભો કુંભકરણ... તારો ડોહો સુરજ માથે આવ્યો, હવે તો ઊઠ...” અને મારું એક સુંદર સમણું તૂટી ગયું.

સ્વપ્ન તો તૂટી ગયું, પરંતુ તે સ્વપ્નમાં આવેલી રાજકુમારી હજુ મને યાદ છે, હું તેને ઓળખું પણ છું, પણ અમુક કારણોવશ તમને કહી શકું તેમ નથી.

**Loving someone
doesn't need a
reason. If you can
explain why you
love someone, it's
not called "love"
it's called "like".**

3

Love is very best but Like...!

Love એટલે ચાહવું અને Like એટલે ગમવું. આવો સામાન્ય અર્થ આપણા સૌમાં પ્રચલિત છે. પણ તેનો અર્થ કંઈક અલગ થાય છે. ચાલો, તે પણ જાણીએ. આખા સંસારમાં સમગ્ર સૃષ્ટિમાં Love and Like આ બંને શબ્દો ખૂબ અદ્ભૂત છે. જેને મળે તેનું જીવન સુખી, અને જેને નથી મળતા તેને આખા જન્મારામાં પણ નથી જ સાંપડતા.

Like એટલે મનની માણીગર અને Love એટલે હૃદયનો સરતાજ. Like એટલે પસંદ કરેલી ચીજ અને Love એટલે પસંદ થયેલી ચીજ. Like એટલે જીવનની થોડાક સમય માટેની આનંદની અનુભૂતિ અને Love એટલે જન્મોજન્મનો સાથી. Like એટલે કરવું પડતું કાર્ય અને Love એ થઈ જતું કાર્ય છે. Like મનથી થાય જ્યારે Love દિલથી થાય પણ Love બધાને નથી થતો. Like ગમો-અણગમો છે, જ્યારે Love સર્વથા સર્વાધિક અહેસાસ છે. Love and Like માં જો કોઈ મહત્વનો ભેદ હોય તો એ આજના જમાના મુજબના જીવનની મુખ્ય વાસ્તવિકતા છે.

હકીકત એ છે કે Love એ માતા-પિતા, સગાં-સ્નેહી, પરિવારજનો, પત્ની, બાળકો સાથે ખૂબ ગાઢ રીતે થવો જોઈએ. જ્યારે Like એ ગર્લફ્રેન્ડ માટેની વાત છે. પરંતુ વાસ્તવિકતા આથી કંઈક જુદી જ છે, તદ્દન વિપરીત છે. આજના યુવાનોને Love ગર્લફ્રેન્ડ સાથે છે અને Like માતા-પિતા સાથે છે. આ વિપરીત પરિસ્થિતિ જ પરિવારના સુખોને ઇન્નાભિન્ન કરતાં પળવાર પણ લગાડતી નથી. Love એ કોઈપણ વ્યાખ્યામાં ન બંધાતો સ્વચ્છંદી સંબંધ છે. Like હોય ત્યાં Love હોય જ એવું જરૂરી નથી, પરંતુ Love હોય ત્યાં Like અચૂક પહોંચી જ જાય, માટે જ તો Love ને વિશ્વની સર્વશ્રેષ્ઠ અદૃશ્ય ચીજ કહેવાય છે.

Love એ એક એવી વ્યક્તિ છે જેની સાથે કોઈપણ ડર વગર મન મૂકીને વાત કરી શકાય. તે આપણને પ્રોત્સાહન અને ઉષ્મા પૂરા પાડે છે. Love એ લાગણીની ભાષા સમજે છે. પોતાના માતા-પિતા સાથે, પોતાના સંબંધી સાથે, પોતાના મિત્રો સાથે, પોતાની પત્ની સાથે, પોતાના બાળકો સાથે જેટલો Love વહેંચાઈ તેટલો વહેંચો કારણ કે Love એ દુનિયાની એક જ એવી વસ્તુ છે જેના જેટલા વધારે ટુકડા કરીએ તેટલી જ વધારે મોટી થતી જાય.

Like ને ક્યારેક આપણે છોડી શકીએ છીએ કારણ કે તેની સાથે મનનો મેળાપ હોય અને મનનું કામ જ છે કે પોતાને ન ગમતી વસ્તુ પ્રત્યે કે વ્યક્તિ પ્રત્યે ધૂણા પ્રગટાવવાનું, તેના પ્રત્યે વિવિધ કાવાદાવાઓ રચવાનું, કોઈપણ ભોગે તેને નીચી દેખાડવાનું કામ મન કરે. પરંતુ Love ના અતૂટ, અજોડ સંબંધને આપણે તોડી તો શકતા જ નથી પણ છોડી પણ શકતા નથી અને કદાચ જો Love વાળી વ્યક્તિને છોડી દઈએ તોપણ તેની યાદ દિલને તડપાવે કારણ કે તેની સાથે દિલનો શુદ્ધ, સાન્નિવક પ્રેમ છે. તમને ગમતી વસ્તુના દોષો તમને ક્યારેક દેખાય અને એ જ તો કામ છે મનનું કે પોતે જેટલું સુખ બીજાને આપી શકે તેટલા જ સુખની અપેક્ષા મન બીજા પાસેથી રાખે આ પરિભાષા જ મન સ્વીકારે છે. જ્યારે Love ની પરિભાષા તો કંઈક જુદી જ છે. Love ની પરિભાષામાં જે છે તે Love ને સ્વીકાર્ય છે, જે નથી તેનો Love ને કોઈ મોહ નથી, જેટલું છે તેટલાથી જ ચલાવી લેવાની ચીવટ Love માં છે, જેટલું નથી તેની Love ને ખોટ પણ નથી. Love માં મોટો હિસ્સો દિલનો અને જૂજ હિસ્સો મનનો રહ્યો છે. એકમેક પ્રત્યેના Love ને લીધે જ તો આજે પરિવારોનો સ્નેહ ટકી રહે છે. બાકી Like રૂપી મન તો અતિ ચંચળ છે, મનના નિર્ણયો બને ત્યાં સુધી પરિવારની પરિભાષામાં ન વાપરવા, પરિવારમાં તો Love રૂપી દિલના જ નિર્ણયો અમલી કરવા તેને જ સાથ આપવો.

માણસ જિંદગીભર બે જ અવાજો સાંભળે છે, એક Love નો અને બીજો Like નો. એટલે કે એક દિલનો તો બીજો દિમાગનો. ઘણીવાર માણસ દિમાગનો પ્રત્યેક નિર્ણય ઉચિત માની પોતાની જિંદગી આગળ ધપાવે છે, બાહ્ય જીવનમાં ખૂબ સુખી લાગતો મનુષ્ય કદાચ આંતર જીવનમાં દુઃખી પણ હોય શકે. જેમ કોઈ છોકરાની નવી જ ગર્લફ્રેન્ડ બનેલી હોય અને તે છોકરો ગર્લફ્રેન્ડનો પડેલો પ્રત્યેક શબ્દ હવામાંથી જ શિર પર ચડાવી દે તેમ જ જો માતા-પિતાની બાબતમાં હોય તો ઘરને સ્વર્ગ કરતાં પણ ચડિયાતું બનતા રોકવાની કોઈની હિમાકત નથી. પોતાની જાતને મા-બાપ કરતાં ક્યારેય ચડિયાતી ન માનતા, ભલે તે મા-બાપ ભણેલા ન હોય, ભલે તેને બાહ્ય દુનિયાના વૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતોની સમજ ન હોય પણ તેને ક્યારેય Like રૂપી મનના નિર્ણયથી

એમ ન કહેતા કે "એમાં તમને હજું કોઈ ખબર ન પડે, એમાં તમે હજું નાના છો."

દુનિયામાં મા અને બાળક વચ્ચેનો પ્રેમ (Love) જગ જાહેર છે. દુનિયામાં મા એક જ એવી વ્યક્તિ છે જે બાળકને કોઈપણ ઉંમરે નાનો હોવાનો અહેસાસ કરાવે. પરંતુ આજે કમનસીબી એ છે કે બાળક પોતાને મા કરતાં ચડિયાતો સાબિત કરવા માંગે છે. ન્યુઝપેપરમાં ઘણીવાર કોઈ ભારતમાતાના નવયુવાને છરીના ઘા ઝીંકીને પોતાની સગી માની હત્યા કરી હોય તેવા સમાચાર પ્રગટે છે. ક્યારેક એકાંતમાં બેસી આ વાત પોતાના વિશે વિચારી જોજો કદાચ કાળજું કંપી ઊઠશે. આજે Love નું પ્રમાણ લગભગ બોયકેન્ડ-ગર્લકેન્ડ વચ્ચે જ સીમિત થઈ રહ્યું. વેલેન્ટાઈનના દિવસે કરોડો રૂપિયાના ખર્ચાઓ થતાં હોય, ફક્ત એક અજાણી કોઈ અજાણી છોકરીને રીઝવવા માટે પરંતુ મધર ડે ના દિવસે આ ખર્ચાઓ કોઈક જ મા-બાપનો લાડકો કરતો હશે. જીવનના આ રંગમંચ પર સતત પાત્રો બદલાતા રહે, સતત નવી ઘટનાઓ જન્મતી રહે તેમાં બસ Love એક જ અકબંધ છે. જે માનવીય ઇતિહાસના શરૂઆતથી આજ સુધી ચાલી રહ્યો છે. આ વાતના જવલંત દૃષ્ટાંત તરીકે શ્રીરામ-સીતા અને રાધા-કૃષ્ણના અમર પ્રેમને લઈ શકાય. ઇતિહાસનું પાને-પાનું અને આપણા પૂર્વજો તેના પ્રેમને સ્વીકારતા આવ્યા છે, આપણે પણ સ્વીકારીએ છીએ અને આપણી આવતી પેઢી પણ ચોક્કસપણે સ્વીકારશે જ. આનું નામ છે સાચો Love, સાચો પ્રેમ!

પ્રેમ એટલે શરત વિનાની શરત, જિંદગી વિનાની જિંદગી, જોમ વિનાનું તોફાન (જુસ્સો), સોદાગરી વિનાની બાજિગરી, આશા વિનાની જીવંતતા, નિયમ વિનાનું ભણતર, વિદ્વતા વિનાની મહાનતા, સૌંદર્ય વિનાની સૂક્ષ્મતા, મૂડી વિનાનું વ્યાજ, બુદ્ધિ વિનાનો અનુભવ, જય વિનાનો વિજય, પાતાળ વિનાનું ઊંડાણ, આકાશ વિનાની ઊંચાઈ, ભવ્યતા વિનાની દિવ્યતા, લક વિનાનું નસીબ, પવિત્રતા વિનાનું પ્રાગટ્ય, સ્થળ વિનાની સફર અને હૃદય વિનાનું સ્પંદન છે. બસ ! જવાનીએ તેને સાર્થકતા આપવાની છે, પૂર્ણ સાર્થકતા, સાર્મથ્યના જોરે !

Love વ્યક્તિની પહેચાન સાથે નથી થતો, Love તો વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વ સાથે થાય, તેના આત્મા સાથે થાય, તેના હૃદયના પ્રત્યેક ધબકાર સાથે થાય, તેના પ્રત્યેક ઉચ્છ્વાસ સાથે થાય. Love ને કોઈ ભૌગોલિક સરહદો નડતી નથી. Love એ અનંત છે, અમર્યાદિત છે. Love ને કોઈ જ બંધન નથી. Love ની કોઈ જિજીવિષા નથી. Love નો કોઈ ધર્મ નથી કે કોઈ ખાસ મોસમ પણ નથી. Love ની કોઈ ઉંમર નથી કે તેની પર કોઈનો ઈજારો પણ નથી. Love ની કોઈ ચોક્કસ પરિભાષા પણ નથી. Love નો કોઈ ચોક્કસ દિવસ પણ નથી પછી તો તેમાં વેલેન્ટાઈનની પણ શું હિમાકત...?!

"Like ને સાથે લઈ,

Love ને શોધવા નીકળ્યો,

ઘણાંને Love આપ્યો,

પણ સાચી ખુશી ન મળી,

અંતે યાદ આવ્યું કે અરે!,

સાચો Love તો મા-બાપનો હતો,

તેને જ આપવાનો ભૂલી ગયો,

અરે! મારો જન્મારો ફોગટ ગયો!"

4

રૂટિન લાઈફ : બહાર નહીં નીકળો તો કોરી ખાશે

જેક કેનફીલ્ડના વાક્યોમાં એક વાક્ય એવું પણ છે કે, "મહત્વ આપણે જે વિચારીએ છીએ, જાણીએ છીએ કે માનીએ છીએ તેનું નથી પરંતુ જે કરીએ છીએ તેનું છે." તો સજાગ વ્યક્તિને તરત પ્રશ્ન ઉદ્ભવે કે આપણે શું કરીએ છીએ? આપણે આપણી રૂટિન લાઈફમાંથી કંઈ અલગ કરવાનું વિચાર્યું છે? દુનિયાને કંઈ અદ્ભૂત નવતર પ્રયોગો કરી દેખાડવાની હિંમત શું આપણામાં છે? શું હું મારી દૈનિક પ્રવૃત્તિ સીવાયની અન્ય કોઈ પ્રવૃત્તિ હાલમાં કરું છું? શું હું જે બનવા માંગું છું તે રસ્તે ચાલવા મેં ક્યારેય પ્રયત્ન કર્યો છે? જો આ બધાનાં ઉત્તર "ના" હોય તો "જાગ્યા ત્યાંથી સવાર" મુજબ હજુ સમય છે, પોતાના વિચારોને મહત્વ આપી કાર્યમાં મંડી પડો, કંઈક અલગ કરો (આજે અલગનો જમાનો છે), કંઈક અદ્ભૂત કરો, જેની દુનિયાને કલ્પના પણ નથી તેવું કાર્ય કરો. થોડા વર્ષો પહેલાં કોઈને કલ્પના પણ નહોતી કે આપણે વિશ્વની દરેક માહિતી ઈન્ટરનેટ દ્વારા જાણી શકીશું, ઘર બેઠાં ખરીદ-વેચાણ કરી શકીશું. જે થોડાં વર્ષો પહેલાં કલ્પના બહારની વસ્તુ હતી તે આજે વાસ્તવિકતા છે.

"જે છે" તે સાચું છે તેમ સ્વીકારો પણ, "જે નથી" તે કરવું છે એમ વિચારી સતત આગળ વધો. સફળતા ચોક્કસ તમારા ચરણોમાં ઝૂકી જશે. સવારે ઊઠીને ફેશ થઈ શાળાએ જવું, ત્યાંથી આવી જમી, થોડો આરામ, પછી હોમવર્ક, પછી ટ્યુશન, પછી જમવાનું, પછી ટ્યુશનનું વર્ક, પછી ટી.વી. આવી રૂટિન લાઈફ લગભગ મારા મતાનુસાર આજના મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓની છે. પણ વિદ્યાર્થીમિત્રો જો તમે તમારી

રૂટિન લાઈફની બહાર પગ મૂકીને કાર્ય કરશો તો જ તમારું ભવિષ્ય સુરક્ષિત થશે. જો બહાર નીકળી જાણશો તો કંઈક કરી શકશો. આગવું, અલગ, વિશિષ્ટ, સન્માનપાત્ર, સર્જનશીલ, પ્રતિષ્ઠાવાન સ્થાન મેળવવા રૂટિન લાઈફના ટોપીકમાંથી બહાર નીકળવું જ પડે. જો નહીં નીકળો તો રૂટિન લાઈફરૂપી ચક્ર જિંદગીની કેટલીક અદ્ભુત વાસ્તવિકતાઓને કોતરી ખાશે.

આજે વર્લ્ડ લેવલે સલમાન ખાન, અમિતાભ બચ્ચન જેવા કેટલાયે કલાકારો પોતાની ઝળહળતી પ્રતિભાને કોહીનૂર સમોવડી ચમકાવે છે, લાખો-કરોડો લોકોનાં દિલના સરતાજ બની ચૂક્યા છે, કરોડોની સંપત્તિના માલિકો બન્યા છે, અને આપણે...? તમારી જ આસપાસના વાતાવરણમાં કેટલાક લોકોની પ્રશંસા કે ઘણાં વિશે ચર્ચા-વિચારણા થતી હોય તેવું તમે સાંભળ્યું જ હશે. તો ક્યારેય એવો વિચાર ચડ્યો કે કેમ તેની પ્રશંસા સર્વત્ર થાય અને મારી નહીં? કેમ તેની સાથે નિસ્બત ન ધરાવનાર માણસો પણ તેની વાતો કરે અને મારા ગાઢ સંબંધી છતાં મારાં કરતાં તેને વધુ માન આપે? ક્યારેય એવું વિચાર્યું કે કેમ કોઈ કલાકારના પડેલા સામાન્ય શબ્દો પણ છાપાવાળાં છાપી દે અને મારા ઉચ્ચકોટિના વિચારો પણ કોઈ ધ્યાનમાં લેતું નથી? કેમ તેની સમકક્ષ મારું માન શૂન્ય બરાબર? કેમ તે ઊભા હોય તો મારો કોઈ ભાવ પણ ન પૂછે? આ બધાં જ પ્રશ્નોનો ઉત્તર એક જ છે કે તેમણે પોતાની રૂટિન લાઈફ બહાર હજારો કદમોની સફર ખેડેલી છે, તે માર્ગ પરના ઝંઝાવાતોને ઝીલેલા છે અને સફળ વ્યક્તિત્વ સ્થાપવામાં સફળ રહ્યા છે.

જો એક ચા વેચનાર છોકરાએ આજીવન ચા વેચવાનું પ્રણ લીધું હોત તો આજે એ ભારત જેવા લોકશાહી દેશના વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી ન બન્યા હોત. એક જંગલમાં રહેનાર છોકરાએ તેને જ પોતાનું ઘર માની લીધું હોત તો એ અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ અબ્રાહમ લિંકન ન બન્યા હોત. જો એક છોકરો ૧૦માં ધોરણમાં નાપાસ થઈ જિંદગીથી નાસીપાસ થઈ ગયો હોત તો તે આજે કિકેટનો દેવતા સચિન તંડુલકર ન કહેવાત. આવા તો ઘણાં કિસ્સાઓ આપણી નજર સમક્ષ છે કે જેણે દુનિયામાં ગૌરવવંતું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે, બસ! આપણે તેમાંથી પ્રેરણા લઈ કાર્ય કરવાની જ જરૂર છે, જે રૂટિન લાઈફમાંથી બહાર નીકળ્યા સિવાય શક્ય નથી....!

આજે ભણતરના ક્ષેત્ર ઉપર ખૂબ જ ભાર મૂકવામાં આવી રહ્યો હોય તેવું લાગે, બાળકો કે જેને સંપૂર્ણપણે ફૂલની માફક ખીલવાની અને દુનિયાની હકીકતોથી પરિચિત થવાની ઉંમર હોય તે બાળક પોતાના માતા-પિતાની ખુશી માટે ભણતરમાં અને ખાસ કરીને પરીક્ષાઓમાં ઓલિમ્પિકમાં વિજય મેળવવાની માફક તૈયારીઓ આચરે છે. જેને

ભણતરનો સાચો અર્થ પણ ખબર નથી તે પણ તેમાં ઝંપલાવે છે. પરંતુ હકીકતમાં તો આજે કંપનીઓમાં ભણતરના પ્રમાણપત્રો કરતાં કૌશલ્યના પ્રમાણપત્રો પર વિશેષ ધ્યાન અપાય રહ્યું હોય તેવું લાગે છે. એવું પણ નથી કે ભણતર જરૂરી નથી, પણ ભણતરના સમયે યોગ્ય કેળવણી પર પૂરું ધ્યાન આપો અને બાકીના સમયમાં પોતાની રુચિ પ્રમાણે કાર્ય કરો, પોતાના કૌશલ્યને વિકસાવો, ભગવાને તમને ફાળવેલી કોઈ છૂપી શક્તિને દુનિયા સમક્ષ ઠાલવો.

સરકાર દ્વારા ફક્ત ૪ થી ૫ હજાર જગ્યાઓ માટે જ તલાટીની ભરતી બહાર પડે તેમાં ૫૦ થી ૬૦ હજાર જેટલા ઉમેદવારોના ફોર્મ ભરાય છે. તો શું તમારે આમાં પોતાનું નામ નોંધાવવું છે? કે પછી કંપની સામેથી કોરો લેટરપેડ આપે તેવું કંઈક કરવું છે. તમે ભવિષ્યમાં જે બનવા માંગો છો તે માટે આજથી જ (આમ તો અત્યારથી જ) પોતાની રૂટિન લાઈફમાંથી બહાર નીકળી કાર્ય કરવાનું શરૂ કરો. ભવિષ્યમાં સફળ થવા માટે ભૂતકાળમાં બનાવેલા પાકા સરવૈયાને વર્તમાનમાં નજર સમક્ષ રાખીને ચાલો. સાથે યાદ રાખજો કે જ્યારે આપણે બજારમાં મૂકાશું ત્યારે આજની પરિસ્થિતિ કરતાં દુનિયા હજારો ગણી આગળ હશે તેવા વિચારથી અત્યારે કામ કરો. પોતાની રૂટિન લાઈફનો જે સમય ટી.વી., મોબાઈલ કે ઈન્ટરનેટ પાછળ બગડે છે તે ચોરી રૂટિન લાઈફની બહાર કાઢો. દુનિયાના મોટા ભાગના લોકો જે તરફ જાય છે તેનાથી વિરુદ્ધ તમે ચાલો, જરૂરી નિષ્ણાતોની, પોતાની શિક્ષકોની સલાહ મેળવો, જરૂરી પુસ્તકો વાંચો, સફળ વ્યક્તિઓમાંથી જીવનમાં કોઈને પોતાનો આદર્શ માનો, સફળ વ્યક્તિ જેવું બનવાના હજારો પ્રયત્ન કરો, પછી આગળ વધો લગભગ દુનિયાની કોઈ તાકાત તમને સફળતાની ટોચ પર બેસતા રોકી નહીં શકે.

તમારા જીવનમાં અને આસપાસના પર્યાવરણમાં બનતી તમામ ઘટનાઓમાંથી કંઈક સારો ગુણ લો, માનસિકતા સંપૂર્ણ અણીશુદ્ધ રાખો, નકારાત્મકતાને તો છે...ક... ગામના છેવાડે કચરામાં ફેંકી દો, સતત નવું-નવું વિચારો, બને ત્યાં સુધી ટી.વી. અને મોબાઈલ વાપરવાનું ટાળો, પોતાના શોખમાં લખવા-વાંચવાની આદતને અગ્રતા આપો, સાંજે જમીને ટી.વી. જોવાને બદલે બે પાના પુસ્તકનાં વાંચો, જે કામનું છે તે નજરમાં પહેલાં લો, કોઈના ભવિષ્યના માર્ગદર્શક બનો, કોઈના આદર્શ બનવાની તૈયારી અત્યારથી કરો, સફળતા તરફ જનાર વ્યક્તિને બને તેટલી હદે તેના કાર્યમાં મદદ કરો, અન્ય વ્યક્તિને જોવાની પોતાની નજર બદલો, જિંદગીને આનંદ-ઉલ્લાસથી જીવી જાણો, જીવનની પ્રત્યેક પળોનો આનંદ માણો. આમાંથી પોતાની જિંદગીને લાગતી-વળગતી બાબતોને અપનાવી પોતાની રૂટિન લાઈફમાંથી બહાર નીકળો એ જ ભલામણ સહ અપેક્ષા...!

જવાનીએ ખરેખર રૂટિન લાઈફની બહાર નીકળી ચંદ્રકાન્ત શેઠની આ કાવ્યરચનાને અનુસરવા અને અપનાવવા જેવી છે :-

ઊંડું જોયું, અઢળક જોયું, મનમાં જોયું, મબલખ જોયું,
 ઝાકળજળમાં ચમકી આંખો, એ આંખોમાં જ્યોતિ,
 કોક ગેબના તળિયાનાં મહીં ઝલમલ મોતી !
 તળિયે જોયું, તગતગ જોયું, ઊંડે જોયું, અઢળક જોયું,
 માટીથી આ મન બંધાયું ને મનથી કેં મમતા,
 એ મમતાની તાલે તાલે હંસ રૂપાળા રમતા !
 જળમાં જોયું, ઝગમગ જોયું, ઊંડે જોયું, અઢળક જોયું,
 આ ઘર, ઓ ઘર કરતાં, ધૂમી વળ્યા આ મનખો,
 ધૂણી-ધખારે ઘટ ઘેર્યો, પણ અછતો રહે કે તણખો?
 પળમાં જોયું, અઢળક જોયું, હદમાં જોયું, અનહદ જોયું,
 ઊંડું જોયું, અઢળક જોયું.

"રૂટિન લાઈફની બહાર
 એક ડગલું તમે ભરશો,
 તો બીજું ડગલું પહેલા
 ડગલાંની સફળતા અપાવશે."

કેટલીક વિદેશી કહેવતો

જો તમે નાણાં ઉધાર આપો છો, તો કાં એ નાણાં ગુમાવો છો
 અથવા નવો શત્રુ મેળવો છો.

- આલ્બેનિયા

ગુસ્સાની એક ક્ષણ ઉપર જો તમે નિયંત્રણ રાખી શકો,
 તો પસ્તાવાના સો દિવસો બચાવી શકો.

- યુગોસ્લાવિયા

'હા' અને 'ના' એવા ટચૂકડા શબ્દો છે,
 જે ધરખમ ચીજોનું સર્જન કરી શકે છે.

- જર્મની

તાજમાં એક વધુ હીરો ઉમેરાય એ કરતાં,
 પેટમાં એક ટુકડો રોટી વધુ ઉમેરાય એ અગત્યનું છે.

- સ્વિડન

તમારી ટોપલી એટલી ઊંચે ન ટાંગો કે જ્યાં પહોંચવા,
 તમારે ફૂદકા લગાવવા પડે.

- બહામા

જ્યારે તમે કોઈને ક્ષમા આપો છો, ત્યારે તમારી જાત
 મજબૂત કરો છો અને તેની જાતને નબળી બનાવો છો.

- અમેરિકા

ખાલી પાકીટ હોય તો માર્કેટમાંથી ઝડપભેર પસાર થઈ શકાય છે.

- ઈંગ્લેન્ડ

સૈનિકો લડે છે અને રાજાઓ વિજેતા જાહેર થાય છે.

- ઈઝરાયલ

હૃદય પાસે એવું કોઈ રહસ્ય છુપાયેલું નથી,
 જે વર્તન દ્વારા પ્રગટ ન થતું હોય.

- સ્પેન

આંસુને પણ પોતાની ભાષા હોય છે,
 પરંતુ જે રડે છે તે જ સમજી શકે છે.

- આર્મેનિયા

અવારનવાર માણસને પોતાનું દુર્ભાગ્ય એ જ રસ્તે મળી જાય છે,
 જે રસ્તો તેણે દુર્ભાગ્યથી પીછો છોડાવવા પસંદ કર્યો હોય છે.

- ફ્રાન્સ

ઘણાંને સખત પરિશ્રમનું ફળ મળતું નથી, કારણ કે એક કેરી માટે તેઓ

આખો આંખો ઉગાડવાની મહેનત કરતા હોય છે.

- ડેનમાર્ક

જ્યાં સુધી હું પગ વિનાના એક વિકલાંગને નહોતો મળ્યો,
ત્યાં સુધી હું મારી પાસે જૂતાં ન હોવા બદલ દુઃખી હતો.

- ઈરાન

સજાથી કદાચ એક ખોટો માણસ સાચો નહીં બને,
પણ સો સાચા માણસો ચોક્કસ ખોટા બનતા અટકશે.

- અરબસ્તાન

ભૂખ્યા માણસને એક માછલી આપવાથી તમે તેનો એક દિવસનો ખોરાક આપી શકશો,
પણ જો તેને માછલી પકડતાં શીખવાડશો તો આખી જિંદગીનો ખોરાક આપી શકશો.

- ચીન

જે કશું જ ઈચ્છતો નથી એ સર્વાધિક શ્રીમંત છે,
જે બધું જ ઈચ્છે છે એ સર્વાધિક ગરીબ છે.

- ગ્રીસ

(‘સાહિત્ય’ અને ‘સિનેમા’ માંથી સાભાર)

5

યૌવનની યુવાવસ્થા

જિંદગીની ત્રણ અવસ્થા છે. બાલ્યાવસ્થા, યુવાવસ્થા અને વૃદ્ધાવસ્થા. બાલ્યાવસ્થા એટલે માતાની સામે સહેજ રડીને પસંદ પડે તે ખાવાનું, યુવાવસ્થા એટલે મન પડે તે ખાવાનું, વૃદ્ધાવસ્થા એટલે જે આવે તે ખાવાનું આવો કંઈક મત આપણા સમાજનો જોવા મળે.

વ્યક્તિને પોતાના ઘરમાં, કુટુંબમાં, સમાજમાં, દેશમાં કે વિશ્વમાં કોઈ શ્રેષ્ઠ સ્થાન મેળવવાની સોનેરી તકરૂપી અવસ્થા એટલે યુવાવસ્થા. પોતાનું ભવિષ્ય ઉજ્જવળ બનાવવાની અવસ્થા એટલે યુવાવસ્થા. માનવીને સૌથી વધુ સુધરવાની અને સૌથી વધુ બગડવાની અવસ્થા એટલે યુવાવસ્થા. વ્યક્તિને પ્રકૃતિ અને પરમાત્માના ખોળામાં આળોટવાની શ્રેષ્ઠ અવસ્થા એટલે યુવાવસ્થા. જીવનમાં વિવિધ સ્વપ્નોને નજર સમક્ષ જોવાની અવસ્થા એટલે યુવાવસ્થા. માન મેળવવાની અને મર્યાદા જાળવવાની અવસ્થા એટલે યુવાવસ્થા. અને આ બધાં પરિબળો જેની પર નિર્ભર છે તેવી માનસિકતા સુધારવાની શ્રેષ્ઠ અવસ્થા એટલે યુવાવસ્થા.

આજની સદી મુજબ લોકોની પસંદગીની કોઈ સીમા નથી. કેટલાંક લોકોની માનસિકતા સારી તો કેટલાકની ખરાબ જોવા મળે. આપણે સારાં પાસાંઓ વિચારીએ તો બોક્સઓફિસ પર રિલીઝ થતી ખરાબ ફિલ્મોની કમાણી કરતાં પુરાતત્વીય ફિલ્મો કે હાસ્યપ્રદ ફિલ્મો વધુ ધન મેળવે છે. તો બીજી બાજુ ખરાબ પાસાંઓ તરફ વિચારીએ તો દેશમાં વધતાં જતાં બળાત્કારો, વધતી જતી ખૂનની હોળીઓ અને ખૂબ જ પ્રચલિત પોલિટિકલ રમતો...

દેશના ભાવિનો આધાર મારા-તમારા જેવાં જડે નહિ તેવા માણસો નહિ, પરંતુ હાલનું યુવાધન છે. દેશનું યુવાધન જેટલું મજબૂત જેટલી સુદૃઢ તેની માનસિકતા તેટલો દેશ પ્રગતિના પંથે અને વિરુદ્ધમાં વિરુદ્ધ. પરંતુ હાલનું કેટલુંક યુવાધન ખપ હોય તેની છોત નહિ જેવી માનસિકતાથી પ્રભાવિત છે તો દેશનો વિચાર જ ક્યાં જડે!

આપણી મૂળ વાત યુવાવસ્થાની હતી, તેની પર નજર કરીએ તો આપણા દેશની યુવાવસ્થા ઘણું કરવા ઈચ્છે છે, પણ સમાજ તેની કદર નથી કરતું તેને નકારે, તેના સારા કામની પ્રસન્નતા ભાગ્યે જ થાય! વળી, ખરાબ કામ તો વાયુ વેગે પ્રસરે ને પાછાં જીભે ચડે નહિ કે વ્યક્તિને ઊતારી પાડે. આ સમાજની માનસિકતા છે. તો ઘરના વડીલોની જૂની સમજણ પણ યુવાધનને રોકે છે. આમાં તો યુવાવર્ગની સ્થિતિ શેકાતી સેન્ડવીચ જેવી થઈ રહી.

જીવન વિશે ટૂંકમાં કહીએ તો જીવન એક વહેતો પ્રવાહ છે, તેમાં દરેક દિવસ વિશિષ્ટ હોય છે અને દરેક પરિસ્થિતિ કે પ્રવૃત્તિને પોતાનો જ એક પડકાર હોય છે. આપણા આપણાં કામને ચાહતાં શીખવું જોઈએ અને તેની દરેક પણ માણવી જોઈએ. પરંતુ આ બધાનો મૂળ આધાર તો મનુષ્યની માનસિકતા છે તે બાબત નિઃશંક છે. તેમાં પણ યુવા જીવનનો આ મહત્વનો પાસો છે. તેમાં મલ્દઅંશે રોકટોક છે તો મહદઅંશે નથી પણ! આજના યુવા જીવનના વિચાર પર સમગ્ર દેશનો આધાર અને દેશનું ભાવિ તેના ખોળે તેની માનસિકતાના આધારે છે. પરંતુ આ અવસ્થાની માનસિકતા પણ એવી કે જ્યારે પોતાને કંઈ ખબર ન પડતી તેવા બાળપણમાં જોયેલા સ્વપ્નો સાકાર કરવાની હોય, પરંતુ કોઈને એ નથી સમજવું કે જિંદગીના તમામ સ્વપ્નો સાકાર થતાં હોય તો જિંદગી જીવવાનો અર્થ નથી! હાલના યુવાધનની મનની વાસ્તવિકતા ફિલ્મી જીવનને પોતાનું વાસ્તવિક જીવન બનાવવું તેવી રહેલી પણ તે કોઈ જ સંજોગોમાં શક્ય નથી બનતું. કામ વગર કમાણી મેળવવાની ઘેલછામાં તો અદળક વધારો થયો.

જિંદગીની ઉથલપાથલ એ તો ઈશ્વરી નિયમ હતો, છે અને હશે. પણ આની વચ્ચે માનવી ફક્ત કરી શકે તો પોતાની જિંદગીના ચઢાવોમાં વધારો કે જે મનુષ્યની માનસિકતા પર જ આધારિત કે નિર્ભર રહેલું હતું, વર્તમાનમાં પણ તેની પર જ નિર્ભર છે અને ભવિષ્યમાં પણ હશે. આવા સમયે સ્વામી વિવેકાનંદના શબ્દો યાદ આવે કે, "પવિત્રતા, ધૈર્ય અને ખંત બધાં વિઘ્નોને જીતી લે છે... તો નિરંતર પવિત્ર વિચારો કર્યે રાખો..." ખરાબ વિચારોવાળાં માનવી ક્યારેય મહાન ન હોય, ફક્ત મનુષ્યના વિચારો જ તેને આ વેચનારમાંથી દેશના વડાપ્રધાન બનાવી શકે અને બીજી બાજુ ડોકિયું નાખો તો જેનાં વિચારો સારાં છે તે જ સફળતાના શિખરે જઈ શક્યા છે. તેમાં આપણે બિલ ગેટ્સ અને વોરેન બફેટને કેમ ભૂલી શકીએ.

એમર્સનના મતે, "સારાં વિચારોને જ્યાં સુધી આચરણમાં ન ઉતારવામાં આવે ત્યાં સુધી તે કેવળ સારાં સ્વપ્નોથી વિશેષ કંઈ જ નથી." યુવાધનને જે મેળવવું હોય તે તેના વિચારોને પરાકાષ્ઠા સુધી મળી રહે. જેટલા વિચારો, જેટલી માનસિકતા સારી અને પવિત્ર તેટલી સફળતા ઊંચી અને સ્વપ્નો વધુ સાકાર. પરંતુ વિરુદ્ધ પરિસ્થિતિમાં તો માનવીનું અસ્તિત્વ પણ જડતું નથી. તમારું મન સારાં વિચારો પ્રત્યે જેટલું વધુ વિચારશીલ તેટલી, વધુ સફળતા સારી, તેટલો માનવી ઊંચાઈના શિખરે, તેટલી જ ઘર, કુટુંબ, સમાજ, દેશ અને વિશ્વમાં વધુ ઈજ્જત અને ઓછી ટકોર. એક સુવિચાર મુજબ, "માનવીને જિંદગી મળવી એ નસીબની વાત છે, મૃત્યુ મળવું એ સમયની વાત છે, પણ મૃત્યુ પછી કોઈના હૃદયમાં ટકી રહેવું એ જીવનમાં કરેલા કર્મની વાત છે, અને એ કર્મ એટલે જ મનુષ્યની માનસિકતા."

દેશની સરહદ પર લડતો યુવાન દેશ માટે ખુદારીથી લડે છે, માટે તેને જવાન કહે છે. યૌવનનું સ્કોરબોર્ડ જવાનીના સ્કોરથી ઝળકે છે. જવાની જુસ્સાનું ચાર્જર છે અને યૌવનનું જનરેટર છે. બાળપણ હંમેશા ઘડતર માંગે છે, ઘડતર હંમેશા પ્રેમ માંગે છે, પ્રેમ હંમેશા હૈયાનું સ્પંદન (જજમેન્ટ) માંગે છે, હૈયાનું સ્પંદન હંમેશા જોશ માંગે છે, જોશ હંમેશા તમન્ના માંગે છે અને કંઈક અકલ્પનીય કરી છૂટવાની તમન્ના જવાનીના શોણિતમાં હંમેશાને માટે ભભૂકતી રહેવી જોઈએ. યૌવનની કુદરતી બક્ષિસ સૌને મળે છે પણ તે યૌવનમાં જે જવાનીથી લથબથ ગુલાબનું વાવેતર કરે તેને સફળતા ચૂમે છે. એ સફળતાનો પંથ નિષ્ફળતાના ખજાનાથી ભરેલો છે. ઘડતર તેનો મહારાજા છે, અથાક સંઘર્ષ તેની કૂંચી છે, અનુભવ તેનો માર્ગ છે, ઈચ્છા તેનું શિક્ષણ છે અને જવાની તેની મુસાફર છે. જલ્દી ચાલો, અરે ! ચાલો નહીં દોડ મૂકો, આખરે તમારે જીતવાનું જો છે.

જીવનમાં જો તમે સફળતા મેળવવા ઈચ્છતા હો તો,

“ખંતને તમારો જીગરી દોસ્ત,

અનુભવને તમારો શાણો સલાહકાર,

સાવધાનીને મોટો ભાઈ અને,

આશાને પ્રતિભાશાળી વાલી બનાવી દો.” - ગેટે

6

યાર, અંતે આ બધું કોનું?

પૃથ્વી પરની સમગ્ર જીવસૃષ્ટિ, હરતાં-ફરતાં પ્રાણીઓ, પક્ષીઓ. અરે! કીડીથી માંડીને જેનું અસ્તિત્વ નથી તેવા ડાયનોસોરના બિબા બનાવી સર્જન કરનાર સર્જનહાર એટલે ભગવાન. કેટલીક વનસ્પતિ અને મેમથ જેવા વિશાળકાય પ્રાણીનો નાશ કરનાર વિસર્જનહાર એટલે ભગવાન. રસ્તા પરની સ્ટ્રીટલાઈટના સહારે માખીઓથી સજડતા ગરીબથી લઈને એશઆરામની જિંદગી વ્યતિત કરનાર અમીરનો પેટનો ખાડો પૂરનાર પોષણહાર એટલે ભગવાન. બધે જ ભગવાન તેની રચેલી આ સમગ્ર સૃષ્ટિમાં મનુષ્ય એક નિમિત્ત માત્રનો જ છે. અહીં, ભગવાન એટલે પ્રકૃતિ.

પણ મનુષ્ય જન્મતાંની સાથે થોડી સમજણ અને થોડી જવાબદારી આવે એટલે ધન મેળવવાની ઘેલછાથી એટલો તો ગાંડો થઈ જાય કે પોતાને જન્મ દેનાર માતા-પિતાની તરફ ડોકિયું પણ નથી કરતો, તો પછી પ્રભુ માંહી ક્યાં ચિંતન કરે જ! પ્રાચીન ભારતની સાઠા પદ્ધતિથી અત્યાધુનિક નાણાંકીય પદ્ધતિમાં પણ માનવી પોતાનું અસ્તિત્વ ટકાવી રાખવા સક્ષમ છે, તે ખરું! માનવી કમાણી કરી કુટુંબનું ભરણપોષણ તો કરે જ છે પરંતુ ગરીબ માણસની ગરીબી તેને એ બંગલામાં રહેવાના સ્વપ્નો દેખાડે છે, જે બંગલામાં અમીરોને રાત્રે ઊંઘ પણ નસીબ થતી નથી. ઈશ્વરનું માનવીનું સર્જન કોઈ ખાસ વસ્તુના નિમિત્ત તરીકે હોય જેમાંથી મનુષ્યની આજીવનની મથામણ કે કડાફ્ટ છતાં છૂટકારો તો ન જ મળે! એક પિતાનું કર્તવ્ય કુટુંબને આર્થિક સદ્વરતા બક્ષવાનું, માતાની ફરજ ધરકામની અને સૌથી મહત્ત્વનું એ કે એક બાળકની ફરજ સારા કાર્યો કરી, સારા ગુણથી પાસ થઈ માતા-પિતાનું નામ ઉજાગર કરવાની છે. જેમાંથી તેને છૂટકારો ન મળે અથવા ભાગ્યે જ મળે.

જવાની જવાની! જવાની?

41

ઈશ્વરનું સૌથી છેલ્લું, સૌથી મહત્ત્વનું અને સૌથી વધુ બુદ્ધિશાળી ગણાતું સર્જન મનુષ્ય છે પણ મનુષ્ય અત્યાધુનિક ટેકનોલોજી વિકસાવી પોતાને બનાવનાર ઈશ્વરને બનાવવા નીકળ્યો છે. તેના કેટલાક રહસ્યોના વળને ઉકેલવા મથી રહ્યો છે, અન્ય ગ્રહો પર જીવન શોધવા ભટકી રહ્યો છે, પરંતુ આ બધામાં તેની પોતાની મિલકત એક ફૂટેલી કોડી પણ નથી. હા, કેટલાક સારા કાર્યો કરીને તમે તમારું નામ દુનિયામાં પ્રતિષ્ઠિત કરો જે તમારા મૃત્યુ પછી પણ લોકોને યાદ રહે છે. આ નામ એ જ તમારી સાચી મિલકત અને એ સારા કાર્યોનું પુણ્ય એ જ તમારો સાચો જીવનસાથી.

બાળકના જન્મ વખતે તેને પહેરાવાતું ઝભલું અને મૃત્યુ વખતે વ્યક્તિને ઓઢાડવામાં આવતું કફન એ બંને ખિસ્સા વગરનાં હોય છે. તો પછી આ વચગાળાના ખિસ્સા માટે આટલી દોડ-ધામ શા માટે? તે એવું સૂચવે છે કે હે મનુષ્ય! આ દુનિયામાં તું જે લઈને આવ્યો હતો તે જ લઈ જવાનો છો. જેનું જેટલું છે તેનું તેની જ પાસે રહેવાનું છે. કેટલીયે સદીઓના વાવટા વાય ગયા, કેટલાય જિંદગીના વરસો વીતી ગયા, કેટલાય દિવસોના વમળો ડૂબી ગયા, છતાં માનવી ક્યારેય પીછે હઠ નથી કરતો, સદાકાળ આગળ જ વધવાં માંગે છે. આર્થિક બાબતમાં પણ! આઝાદી પછીના ૧૯૭૦ ના દસકા સુધી માનવી ૫૦ રૂા. માં પણ કુટુંબનું ગુજરાત ચલાવતો, પરંતુ પછીના દર બે દાયકા પછી તે જ ૫૦ ની પછી શૂન્યમાં એક પછી એક ચઢાવ થતો ગયો, સાથે ટેકનોલોજી અને એશઆરામની વધતી જતી સગવડ એક રીતે તો ઘટતું આયુષ્ય જ છે ને!

મનુષ્ય જેટલું પ્રાપ્ત કરવા માંગે તેટલું મળી શકે પરંતુ છઠ્ઠીના લેખમાં મેખ પણ નથી મારી શકાતો. માનવીને કમાવું છે, ધનાઢ્ય થવું છે પણ કમાણી માટે શ્રમ નથી કરવો. કેટલાક ઉદ્યોગપતિઓ શ્રમિકોનું શોષણ કરે, તો કેટલાક ઈજારા દ્વારા લોકોનું...! આપણા દેશમાં તો મોટા ઉદ્યોગપતિઓ સરકાર પર પણ વગ ધરાવી ચૂક્યા તે બાબત નિઃશંક રહી. આવા વિષય પર લખતાં હોઈએ ત્યારે બિલ ગેટ્સ જેવા મહા મહાનુભાવની યાદ તો સ્વાભાવિક બને. તેના નિયમોમાં એક નિયમ બાળકો માટે ખાસ શીખવા જેવો છે કે, "તમારા માતા-પિતા તમારો ભાર ઉઠાવીને થાકી ગયાં છે, બને ત્યાં સુધી આ વાસ્તવિકતાને જલ્દીથી સ્વીકારતાં શીખો." આ વિચાર તેણે પોતે અમલમાં મૂક્યો હતો. તેણે પોતાની સંપત્તિનું મોટા ભાગનું દાન આપ્યું છે અને પૈસાને પોતાને પરમેશ્વર ન ગણવો જોઈએ એ કહેવતને પણ ભારોભાર ન્યાય આપ્યો છે.

જવાનીના આગળ પડતાં પ્રત્યેક કદમોમાં દુનિયાની સાથે સંબંધને પણ જીતવાની હામ હોવી જોઈએ. સંબંધના અદૃશ્ય પંથમાં કુદરતની કરામત નહિ, માનવીની મરામત રંગ લાવે છે. વિશ્વના પાયામાં સંબંધરૂપી પ્રેમની માસ્ટરમાઈન્ડ ખોટ વિસ્તરે છે અને તે પણ પાછી માનવીય ખાધને લીધે. જન્મ પછી બધી જ વસ્તુ માનવીએ મેળવવી પડે

છે, ફક્ત સંબંધો સામેથી મળે છે, અકસર માનવી મેળવેલી વસ્તુને તો યાદ રાખે છે પણ મળેલી અમૂલ્ય ભેટને ભૂલી જાય છે. અર્થશાસ્ત્રની પરિભાષામાં સંબંધને ટકાવવા અને જિંદગીને જીતવી બંને વચ્ચે વ્યસ્ત સંબંધ છે, પણ આંકડાશાસ્ત્ર અને નામાની પરિભાષામાં આ બંને વચ્ચે સીધો સંબંધ છે. સંબંધરૂપી પ્રેમના દીલમાં પડેલી તિરાડ તરત જ લાગણીરૂપી મીણના સથવારે ભરી દેવી, જો તિરાડનો વિસ્તાર વધતો જશે તો લાગણીની ખોટ પણ વધતી જશે. સંબંધનો સરવાળો ગુણના ગુણાકારને વધારશે જ્યારે બંધનોની બાદબાકી ભાઈચારાના ભાગાકારને ઘટાડશે.

ફરજ પ્રત્યે હંમેશા ગંભીર હળવાશ હોવી જોઈએ. કારણ કે તમને સોંપાયેલી ફરજ એ કોઈના વિશ્વાસનું પરિણામ અને સુચન છે. જ્યાં ફરજનો દાવ મંડાય છે ત્યાં વિશ્વાસનું મૂડીરોકાણ થાય છે, અને એ વિશ્વાસનો તાતણો સંબંધથી બંધાયેલો છે. દુનિયાના સર્વશ્રેષ્ઠ આઠ વાક્યોમાં હિટલરનું એક વાક્ય એવું પણ છે કે...

"જો તમે પ્રકાશમાં હશો, તો બધાં તમારો સાથ આપશે,
બધાં તમારું માન જાળવશે, પણ
જેવા થોડા અંધારામાં જશો તેની સાથે જ,
તમારો પડછાયો પણ તમારો સાથ છોડી દેશે."

એક સુંદર - પણ Whatsapp મેસેજ

સત્ય વચનો :

૧. રસ્તામાં કોઈ મંદિર જોઈને પ્રાર્થના નહીં કરો તો ચાલશે, પરંતુ કોઈ એમ્બ્યુલન્સ જોઈને જરૂર પ્રાર્થના કરજો, કદાચ કોઈ જિંદગી બચી જશે.
૨. ખૂબસૂરત લોકો હંમેશા સારા નથી હોતા અને સારા લોકો હંમેશા ખૂબસૂરત નથી હોતા.
૩. આજે પણ ઘણાં લોકો સારા વિચારોની નહિ, પણ સારા ચહેરાની પ્રશંસા કરે છે.
૪. જો જિંદગીમાં કંઈક મેળવવું હોય તો રીત બદલો પરંતુ ઈરાદો નહીં.
૫. આ કળયુગમાં રૂપિયો ગમે તેટલો નીચે પડે પરંતુ એટલો તો નહીં જ પડે જેટલો માણસ રૂપિયા માટે પડે છે.
૬. ઈજજત માત્ર પૈસાની છે, માણસની નહીં...!!
૭. જિંદગીમાં મા જેટલું કોઈ વફાદાર ન હોઈ શકે.
૮. જિંદગીભર તમારું ખુશ રહેવું એ જ તમારું ખરાબ ઈચ્છનારાઓ માટે સૌથી મોટી સજા છે.
૯. બદામ ખાવાથી એટલી બુદ્ધિ નથી મળતી જેટલી દગ્ગા અને નિષ્ફળતાઓથી મળે છે.

ગીતામાં લખ્યું છે કે...

૧. જો કોઈ વ્યક્તિ ખૂબ જ હસે છે, તો તે અંદરથી ખૂબ જ એકલો હશે.
૨. જો કોઈ વ્યક્તિ ખૂબ જ ઊંઘે છે, તો તે અંદરથી ખૂબ જ ઉદાસ હશે.
૩. જો કોઈ વ્યક્તિ પોતાને મજબૂતી દેખાડી રડતો નથી તો તે અંદરથી ખૂબ જ નબળો હશે.
૪. જો કોઈ વ્યક્તિ નાની-નાની વાતો પર નારાજ થઈ જાય તો તે અંદરથી ખૂબ જ એકલો અને જિંદગીમાં પ્રેમની ઊણપ અનુભવતો હશે.
૫. જીવનમાં ક્યારેય અતિની ગતિ હોતી નથી, માટે સજ્જન વ્યક્તિએ સજ્જતાના ગુણ તરીકે આ બાબતો અપનાવી જીવન સદ્માર્ગે જીવવું જોઈએ.

7

Your Life, Your Choice, Your Future

ધારો કે તમે રેસ્ટોરન્ટમાં જઈને કોઈ દિવસ નામ પણ કાને ન ચડ્યું હોય તેવી આઈટમ મેનૂમાં જોઈ ઓર્ડર આપ્યો, આઈટમ આવી, તમે ખાધી, પછી, પછી, પછી શું, થૂ...થૂ...થૂ...થૂ... તમને આઈટમ ન ગમી. તમે થોડો સમય ધૂંધવાયા પણ પછી છાનામાના ખાઈને નીકળી ગયા. આ તો થઈ ફક્ત ખોરાકની અને એ પણ થોડા સમયની પસંદગી, પણ જીવનના પટ પર આવી ઘણી નાનકડી ભૂલોની Choice થતી હોય જે જીવનભર જીવવડી પડે છે.

વિદ્યા, કલા અને આવડતનું ભરપૂર જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનો અને દુનિયા સામે ઠાલવવાનો ઉત્તમોત્તમ સમય એટલે Life. કલ્પના, કઠિનતા અને કુશળતાનો ત્રિવેણી સંગમ એટલે Life. અનેક વિકલ્પોમાંથી એકની પસંદગી માટે મનમાં ખેલાતું ધમાસાણ યુદ્ધ એટલે Choice. તમારી નજર સમક્ષની વાસ્તવિકતા એટલે એક સમયની તમારી Choice. વ્યક્તિના ભવિષ્યની યોગ્ય અને સુયોગ્ય સર્જક એટલે Choice. જેના પર કોઈનો અધિકાર નથી તેવી ફક્ત કલ્પનાની દુનિયા એટલે Future. વર્તમાને કરેલો પોતાનો રંગપલટો એટલે Future.

આપણને એમ લાગે કે Choice, અરે! Choice શું કરી લે જીવનનું? આપણે આ લેખમાં જોઈએ કે જીવનમાં ફક્ત Choice કેટલું સર્જન અને કેટલો વિનાશ વેરી શકે. આ બાબત માટે આપણું હજારો વર્ષ પુરાણું મહાભારત જ સર્વશ્રેષ્ઠ દૃષ્ટાંત છે. ઘણીવાર શ્રીકૃષ્ણ શાંતિદૂત બનીને પ્રસ્તાવ લઈ દુર્યોધન પાસે રાજસભામાં ગયા, પણ

NON SMOKER

SMOKER

દુર્યોધન તો મામાનો ચડાવેલો ભાણિયો, અરે! માને તો ઈજ્જત હણાય એટલે તેનો અસ્વીકાર થતો અને હદ તો ત્યારે આવેલ જ્યારે યુદ્ધ માટે અર્જુને શ્રીકૃષ્ણને અને દુર્યોધને સેના પર Choice ઉતારી. અને આ Choice ના ફલસ્વરૂપ એક આખા કુળનો નાશ તો થતા થયો પણ સાથે બીજા કરોડો નિર્દોષ લોકોએ મૃત્યુના ખાબોચિયામાં પોતાના પગ ધોયેલા. જીવનમાં ઘણી Choice એ એક વળાંક નોતરે છે. જે એક સાથે અનેક વ્યક્તિઓની જિંદગી બદલી દે છે. કોઈ કંપનીના માલિકે લોભ, લાલચ કે અન્ય આર્થિક આકર્ષણોના કારણે એક ખોટો નિર્ણય જડબેસલાક કંપનીમાં ઠોકી બેસાડ્યો એટલે સમજવું કે તેની પાછળ હજારો કુટુંબોની જીવનનૈયા કે જે પહેલેથી જ હાલકડોલક હતી તે હવે ચોક્કસ ડૂબી જશે.

જીવનમાં Choice ની મર્યાદા નથી, બસ! મર્યાદા છે તો એ છે માનવ મનની સુક્ષ્મતાની. વળી, મારું માનવું એવું છે કે Choice હંમેશા અનલિમિટેડની જ હોવી જોઈએ. અનલિમિટેડ ઈશ્ક, અનલિમિટેડ ફેન્ડ, અનલિમિટેડ રિશ્ક, અનલિમિટેડ ટ્રાય, બધું જ અનલિમિટેડ... પણ યાદ રાખજો આ બધું જેટલું વધારે હશે એટલું જ વધારે તમારું મન તમારા પર કસોટીઓના દૌર અજમાવશે. Choice જીવનને જીવતું રાખે છે. જેમ ધંધાના કેટલાંક ચોક્કસ સિદ્ધાંતો હોય તેમ જીવનના પણ કેટલાક ચોક્કસ સિદ્ધાંતો હોય છે, જેને શિરોમાન્ય રાખી વ્યક્તિ Choice કરે છે અને તેના આધારે તેનું જીવન ઘડાય છે. તમારી Choice એ જ તમારું વર્તમાન છે, એ જ તમારું ભૂતકાળ હતું અને એ જ તમારું ભવિષ્ય હશે. જીવનમાં ઝંઝાવાતો પણ આપણે જ પસંદ કરીએ છીએ અને સુવિધા, સુખ-સંભોગ પણ આપણે જ પસંદ કરીએ છીએ. જીવનની દરેક ક્ષણ પસંદગીથી પૂજાય છે. વિશ્વમાં માણસને માન નથી અપાતું, માણસના કાર્યને માન અપાય છે. અને તે કાર્ય તેની Choice પર સંપૂર્ણપણે સવાર થયેલું છે. જીવનમાં તમે કોઈપણ કાર્ય કરો તે તમે Choice કરેલું હશે, તો પછી તેમાં તમે નિરાશ થઈ જ કેમ શકો?

જર્મન લેખક ફ્રાંઝ કાફકાએ રહસ્ય નામના પુસ્તકમાં લખ્યું છે કે "અધિરાઈ અને આળસ એ બે મહાપાપ છે. જેમાંથી બીજા બધા અવગુણો ઊભા થાય છે. સ્વર્ગમાંથી મનુષ્યોને અધિરાઈને કારણે હાંકી કાઢવામાં આવ્યા હતા. આળસને કારણે મનુષ્યો ત્યાં પાછા જઈ શકતા નથી." આ આળસ અને અધિરાઈ શું કામ વાયુવેગે તનમાં પ્રવેશતી હશે એ જ ખબર નથી પડતી? સફળ માણસો પોતાના સફળતાના પરિણામમાં આળસના વિષયને ક્યારેય સ્થાન આપતા જ નથી. પૂજ્ય ડૉંગરેજી મહારાજ કહેતા કે, "તમે કિંમતવાન નહીં, પણ મૂલ્યવાન બનો." કેટલું સચોટ વાક્ય, વાસ્તવિકતાના ગુલાબ સમોવડું સત્ આ વાક્યમાંથી સાગરની જેમ વહે છે. મૂલ્યવાનતાનું સર્વોચ્ચ સ્થાન અપણા રાષ્ટ્રપિતા ગાંધીજીએ સર કર્યું હતું. તેઓએ Choice કરેલા સત્ય અને અહિંસાના

મહામૂલ્યોએ તેમને વિશ્વ ફલકની ટોચે બેસાડી દીધા. જો તમે મૂલ્યવાન બનશો તો કિંમતવાન આપોઆપ બની જશો, પણ ફક્ત કિંમતવાન બનીને આ દુનિયામાં ટકી રહેવું થોડું અઘરું થઈ પડશે... માટે સંભાળજો હો...

હર એક ચીજની પસંદગી ધનના માપદંડથી ન કરો, કે ન કરો હાર-જીતના માપદંડથી, ક્યારેક તો કોઈ વ્યક્તિને ઈશ્ક-મહોબ્બતની દૃષ્ટિમાં લો, જીંદગીનું દુઃખ તેની કાયાપલટ કરી લેશે. વિશ્વનો દરેક માનવી પોતાની Choice મુજબનું જીવન કદાચ નહીં જીવતો હોય, પણ તે અત્યારે જે છે તે તો તેની જ 'Choice'ને આધારે છે. સ્વપ્ન એ અદ્ભુત વાસ્તવિકતાનું કાલ્પનિક સ્વરૂપ છે. આ પેલા રાત્રિની ઘસઘસાટ ઊંઘમાં આવતાં સ્વપ્નની વાત નથી, હો... પરંતુ તમારા જીવનપંથમાં તમે નક્કી કરેલા ધ્યેયરૂપી સ્વપ્નની વાત છે. આજની વાસ્તવિકતા એ છે કે ધોરણ ૧૨ માં આવેલા વિદ્યાર્થીને એ વાતની તદ્દન જાણ જ નથી હોતી કે તેને આગળ જઈને શું બનવું છે, તેને કયા ક્ષેત્રમાં હરણફાળ ભરવાની છે, તેને શું Choice કરવાની છે. ફક્ત ચોપડિયું જ્ઞાન તમારા જીવનપંથના સ્વપ્નને ક્યારેય સાકાર નહીં કરી શકે. માટે આજથી જ કોઈ એવા ક્ષેત્રની Choice કરો કે જેના માટે તમે યોગ્ય હો અને તે તમારા માટે યોગ્ય હોય. તમારી પસંદગીનું પૂર્ણવિરામ એટલે બ્લોકબ્લાસ્ટર ફિલ્મરૂપી જીવનનો ધ ગ્રેટ એન્ડ.

Choice નો વેશપલટો એટલે તમારી આંખ સામે કોહીનૂર સમોવડી ઝગઝગારા મારતી કે રણમેદાન સમકક્ષ શુષ્ક હોય તેવી વાસ્તવિકતા. જીવનની સોનેરી કિતાબ Choice ના પ્રેમપુષ્પોથી હંમેશા ઝળહળતી રાખજો.

ભારતીયોના શરીરોમાં, ગુજરાતીઓના અંગેઅંગમાં અને સુરતીઓની નસેનસમાં Choice પોતાનું અસ્તિત્વ ટકાવે છે. આજકાલ Love ની Choice ફક્ત રૂપસુંદરીની કાયાના આધારે કાં તો નવયુવાનના આકર્ષણના આધારે થતી હોય અને પરિણામ નીચેના કેટલાક શબ્દોમાં વર્ણવેલું છે:

આ જોમવંતી જવાનીમાં,

એક જુસ્સાદાર યુવાને,

એક સ્વપ્નસુંદરીને,

પ્રેમનો એકરાર કર્યો,

પ્રેમમાં મળી નિષ્ફળતા,

જુસ્સાદાર યુવાન થયો,

વિશાળ પટ પર ચાલતો,
 સામે બે પાસાં મળ્યાં,
 આપઘાતનો અને સહનશીલતાનો,
 આપઘાતનો રસ્તો પસંદ
 કરીશ તો જિંદગીનો કશો અર્થ નથી,
 સહનશીલતાનો રસ્તો પસંદ
 કરીશ તો જિંદગીનો દરેક અર્થ છે,
 આ હું ખૂબ સારી રીતે જાણતો હતો,
 છતાં પણ મેં આપઘાતનો રસ્તો પસંદ કર્યો,
 So my question is why dear?

What
 you tell
 yourself
 everyday
 will either
 life you **UP**
 or
 tear you
DOWN

એક દિવસ - એક વિચાર - એક અનુભવ - એક જિંદગી

દુનિયામાં ટેકનોલોજીનો યુગ ધમધમી રહ્યો છે. આપણો એક પણ દિવસ ટેકનોલોજી વગર લગભગ પસાર નથી થતો. ત્યારે આજે વાત કરવાની છે વેદના-સંવેદનાની. એવા લોકોની કે જેની પાસે દિવસ, વિચાર, અનુભવ અને જિંદગી બધું જ હોવા છતાં કંઈ જ નથી.

માનવીએ ઈચ્છેલી અને કુદરતે આપેલી ભવિષ્યની ભેટ એટલે એક દિવસ. કોઈના માટે સફળતાનું તો કોઈના માટે નિષ્ફળતાનું સરનામું એટલે એક દિવસ. દુનિયાથી કંઈક અલગ કરવાની શરૂઆત એટલે એક વિચાર. સફળતા માટેના કામનું પહેલું પગથિયું એટલે એક વિચાર. વૃદ્ધાવસ્થામાંથી બાલ્યાવસ્થાની બાદબાકી એટલે એક અનુભવ. જ્ઞાન મેળવવાનો શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ તાત એટલે એક અનુભવ. જન્મથી મૃત્યુ સુધીનો સરવાળો એટલે એક જિંદગી. પ્રયાસોના પહાડો અને સફળતાની કહાની રચતું એક વિશાળ રંગપટ એટલે એક જિંદગી.

મુખ્ય વિષયમાં પ્રવેશતાં પહેલાં આપણે ફેન્ચના એક ઉદ્યોગપતિનો વિચાર જાણી લઈએ.

(ફેન્ચના એક ઉદ્યોગપતિ એડોલ્ફ ડે બ્રોગ્લીને વિચાર આવ્યો કે, “આપણે એક ટંક જમવા પૂરતા અંધ બની જઈએ તો શું અનુભવ થાય?” આવા અનુભવ માટે તેણે એક રેસ્ટોરેન્ટની સ્થાપના કરી, તેના દરેક કર્મચારીઓ અંધ છે. તે રેસ્ટોરેન્ટમાં સંપૂર્ણ અંધકાર જ છવાયેલો હોય, પ્રકાશનું એકે કિરણ નસીબ ન થાય. તેના આવા મહાન

વિચારની નોંધ વર્લ્ડ લેવલે લેવાય. આજે તેણે સ્થાપેલા રેસ્ટોરેન્ટની ફેન્ચાઈઝીઓ પણ દુનિયાના અનેક દેશોમાં કાર્યરત છે, ભારતમાં પણ. ત્યાં ભોજન લેવા જનાર દરેકને અંધકારમાં જ ભોજન લેવાનું અને અંતે પોતાનો અનુભવ પણ જણાવવાનો હોય છે. પરંતુ આવા ભોજનનો સ્વાદ પણ અનેરો હોય છે. તમારે જે જમવું છે એ તમારી સામે જ છે છતાં તમે બરાબર જમી શકતા નથી, તો પછી વિચાર કરો એ દિવ્યાંગનો કે જેનું આખું જીવન જ અંધકારમય છે. આ ખૂબસુરત દિવ્યાંગ શબ્દનું પ્રયોજન માનનીય વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ કર્યું છે. આવો વિચાર એ જિંદગીનું એક મહામૂલું પાનું છે. આ વિચાર દ્વારા અનુભવનો નવો ચિલો કંડારી જોઈએ. બીજાની જિંદગીનો આકાર પોતાની જિંદગીને આપી જોઈએ. જે મેળવવું છે તેની સામે કંઈક સમર્પણ આપી જોઈએ. જીવનની મોજમાં ધરખમ ફેરફારો નોંધાશે. આ વિચાર અંગેના લાંબા લેખો ન્યૂઝપેપરમાં પણ પ્રસારિત થઈ ચૂક્યા છે.)

હવે, આપણો મુખ્ય વિષય ફક્ત એક દિવસ પૂરતા મૌન રહેવાનો છે. પરવરદિગારે આપણને સૌને એક સુખી જીવન આપીને ખૂબ મોટી મહેરબાની બક્ષી છે, છતાં આપણે જીવનથી નારાજ છીએ. (વાસ્તવમાં આ કર્મોનું કામ છે.) કોઈને પણ પૂછીએ કેમ ચાલે, ભાઈ?, તો મોટા ભાગે એક જ જવાબ મળે, “ઠીક હવે, આ તો જેમ-તેમ ગાડું દોડાવીએ છીએ.” આવા જવાબો સમાજ માટે એક મોટા ડાઘ સમાન છે. પણ દરેક વસ્તુને પોતાની અલગ જ વેદના હોય, પણ એ બધાં ન જાણી શકે. માટે આજની વ્યસ્ત જિંદગીમાંથી થોડો સમય મૂકબધિરનું જીવન જીવીએ અને તેના જીવનનો આસ્વાદ માણીએ. દિવસ-દિવસની કળા, વિચાર-વિચારની કરામત, અનુભવ-અનુભવની શીખ અને જિંદગી-જિંદગીનો રોમાંચ સદાબહાર અલગ જ હોય.

કોઈ દિવસરૂપી મેદાનમાં કોઈ વિચારરૂપ ફૂલનો જન્મ થાય અને તેને અનુભવરૂપી નિર્મળ નીર મળી રહે તો તેમાંથી જિંદગીરૂપી વિશાળ વટવૃક્ષનું સર્જન થાય. જે અનેક લોકોને છાયો તો આપે જ પરંતુ સાથે ફળોની લહેજતો પણ બક્ષે. આવું જ કંઈક કામ છે મૌનનું. મૌનમાં ગજબની તાકાત છે. મોટા-મોટા પ્રલયોને ઊગતા પહેલાં જ ઠારવાની હામ મૌનમાં છે. જીવનમાં મૌન જેટલું ઉપયોગી અને અદ્ભુત પરિબળ લગભગ કોઈ જ નથી. માટે ક્યારેક ઝઘડો થાય ત્યારે ઘણીવાર તમે વૃદ્ધોને બોલતાં સાંભળ્યા હશે, “માનવી બોલવાનું તો બાળપણથી શીખી ગયો, પરંતુ ક્યારે અને શું બોલવું તે આજીવન શીખતો જ રહે છે.” મહાભારત જેવા વિશાળ યુદ્ધોની ઉત્પત્તિ શબ્દો જ હતા અને વાલ્મીકિ જેવા મહાન ઋષિના સર્જનહાર પણ શબ્દો જ હતા. પણ આ શબ્દો-શબ્દોના મહાકાય ખેલ હજારોનો તારણહાર અને લાખોનો સંહારક બન્યો છે. મહાભારતમાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણનું પાત્ર જ આપણને બને ત્યાં સુધી મૌન રહેવાનું શીખવે છે.

સફળ વ્યક્તિ હંમેશા જીવનમાં ઓછું બોલે અને વધુ સાંભળે. વળી, જિંદગીનો પણ આ જ નિયમ રહ્યો છે અને રહેશે. પણ, એક દિવસ પૂરતા તમે મૌન રહી જુઓ, તમારો અનુભવ તમને બીજાની જિંદગીનું એક પાનું જીવાડી દેશે. જીવનમાં ઝનૂન, ક્રોધ, આવેશ, અતિ ઉત્સાહ, વધુ પડતી ઝંખનાને મૌનના પાણી વડે સરળતાથી અને સફળતાથી ઠારી શકાય. અત્યારે તો દરેક ક્ષેત્રોમાં બોલવાની ભાષા વધતી જાય છે, તે પછી કોઈ સામાન્ય કારખાનું હોય કે પછી રાજકારણ હોય. હા, આ રાજકારણમાં તો બોલવાનો યુગ ચાલે છે, મિડિયામાં અને લોકોમાં સતત ચર્ચાતા રહેવા કોઈ કશું પણ બોલી નાખે અને છાપાવાળા છાપી પણ દે. (પરંતુ હકીકતમાં રાજકારણ બોલ્યા સિવાય ચાલતું પણ નથી.) ભારતના રાષ્ટ્રપિતા ગાંધીજી હોય કે અમેરિકાના રાષ્ટ્રપિતા અબ્રાહમ લિંકન હોય, સૌ કોઈએ સફળ થવા માટે મૌનનો વિશાળ સહારો લીધો છે.

જેટલા તમે બોલીને ફેવરિટ બનશો, તેના કરતાં વધુ મૌન રહીને બની શકશો. (હા, અપવાદરૂપ અમુક માણસો બોલીને પણ વધુ માન મેળવી લે.) આજનો સમાજ આમાં અધવચ્ચે છે, અમુક લોકો બોલવામાં વધુ માને, તો અમુક ન બોલવામાં વધુ શાણપણ સમજે. આમ, પણ એક વાસ્તવિકતા મુજબ જ્યાં ન બોલવાનું હોય ત્યાં બોલે અને જ્યાં બોલવાનું હોય ત્યાં ચૂપ રહે, તેની જેટલો મૂર્ખ પણ કોઈ ન હોય. વધુ પડતું તોછડું બોલવાને કારણે આજે પરિવારોના પેચો કે જે સંબંધોની દોરીઓથી બંધાયેલા છે તે પણ વિખૂટા થઈ રહ્યા છે. ઈસુ ખ્રિસ્ત તેમના ધર્મગ્રંથ બાઈબલમાં લખે છે કે, "ક્રોધ એ અતિ ભયંકર છે પણ તેમાં જે સંયમ દાખવે તે બળવાન માનવી કરતાં પણ શ્રેષ્ઠતમ બહાદુર છે." આ ક્રોધને મૂળમાંથી જ નાશ કરવાની ઔષધિ એટલે જ મૌન. આજે આપણા જીવનમાંથી મૌનનું મહામહત્ત્વ નાશ પામતું જાય છે, કદાચ આ લેખના શબ્દોની જેમ...

તો વળી, સવાલ એ થાય કે જવાનોએ શા માટે મૌન રહેવું જોઈએ? સિમ્પલ, જવાબ છે ૧૦,૦૦૦ કલાક માટે. જય હો ! પુસ્તકમાં જયભાઈએ ૧૦,૦૦૦ કલાક વિશે એક પેરેગ્રાફ જણાવ્યો છે, જોઈએ તેમના જ શબ્દોમાં, "૧૯૮૦ના દસકામાં મનોવિજ્ઞાની કે.એન્ડ્રેસ એરિક્સને બર્લિન એકેડેમી ઓફ મ્યુઝિકના નામાંકિત સંગીતકારોના અભ્યાસથી આરંભ કરીને ભારે જહેમતથી એક રિપોર્ટ તૈયાર કર્યો. એમણે એવું હકીકતોના આધારે સિદ્ધ કર્યું કે પોતાના ક્ષેત્રમાં સરસ કારકિર્દી બનાવનારા ટોચના પરફોર્મર્સ હંમેશા ૧૦,૦૦૦ કલાકનો સમય એ ક્ષેત્રને, એની પ્રેક્ટિસ કે શીખવાની પ્રક્રિયાને આપવાવાળાઓ છે! એમણે એવું પણ લખ્યું કે 'એવું નથી કે જે સક્સેસફુલ કેરીઅરવાળા છે, એ કમ સે કમ ૧૦,૦૦૦ કલાકની મહેનત તેની પાછળ કરી ચૂક્યા છે, પણ જેમની પાસે કોઈ બાબત પાછળ ખર્ચવાના ૧૦,૦૦૦ કલાક છે, એ તેમાં ટોચ પર પહોંચી જાય છે !"

સામાન્ય છે ૧૦,૦૦૦ કલાકનો સમય ઝડપથી પસાર ન જ થાય. એ માટે સખત અને સતત કાર્ય માટે ભોગ આપવો પડે. તમે જે કાર્ય વારંવાર કરો છો, જેની પાછળ તમે વધુને વધુ સમય ખર્ચો છો તે સમય પેલા ૧૦,૦૦૦ કલાકમાં બાકી રહેતા સમયમાં ઉમેરાય છે અને તેવું ભવિષ્ય બને છે. મતલબ એવો જરાય નથી કે ૧૦,૦૦૦ કલાક કોઈ ક્ષેત્ર પાછળ ખર્ચવાથી સફળ થઈ જ શકાય. પણ તે ક્ષેત્ર માટે જ્યારે તમે સમય આપો છો ત્યારે જે કાર્ય કરો છો તે કાર્યમાં આગળ થયેલાં કાર્ય કરતાં કંઈક નવું ઉમેરાવું જોઈએ કંઈક નવું સંશોધન થવું જોઈએ. એકનું એક કામ દરરોજ એક પદ્ધતિથી કરીએ તો કાંઈ સફળ ન થવાય. જો એવું હોત તો આજે બધાં હીરા ઘસનારા કરોડોમાં ખૂંદતા હોત ! પરંતુ જો તમારે ડાયમંડમાં આગળ વધવું હોય તો જ્યારે તમે બીજો ડાયમંડ બનાવો છો ત્યારે પહેલા ડાયમંડ કરતાં કંઈક નવું બીજા ડાયમંડમાં ઉમેરવું પડે. શિક્ષકે પણ ગયેલા તાસો કરતાં આવનારા તાસોમાં કંઈક નવી પદ્ધતિઓ અપનાવવી પડે. રાષ્ટ્રપતિના હસ્તે બેસ્ટ શિક્ષકનો ખિતાબ ચીલાચાલુ પદ્ધતિના પુનરાગમનથી ન મળી જાય. એ માટે નવા વિચારો, નવી પદ્ધતિઓ અને સતત મનોમંથન જોઈએ. ૧૦,૦૦૦ કલાકમાં તમારે જે નવા-નવા સંશોધનો કરવાના છે તેના ચોક્કસ અને પ્રામાણિક મનોમંથન માટે શાંતિ આવકારદાયક છે, માટે જવાનોએ મૌન રહી કાર્યને ન્યાય આપવો જોઈએ.

સતત એક કલાક બોલનાર માનવી ૧૦ કલાક ચાલવા જેટલી ઊર્જા વેડફી નાખે છે. આધુનિક યુગમાં મૌન રહેવું ખૂબ જ કઠિન બનતું જાય છે. વિદ્વાનો માટે ખાસ કે, "આધુનિક યુગની સૌથી મોટી તપસ્યા મૌન છે." જે દરેકના હાથની વાત નથી. સફળતાના ગુણોમાં પણ શ્રેષ્ઠતમ ગુણ મૌનનો જ છે. એક સલાહ તરીકે આજે આ વિષય પર ખૂબ ભાર મુકવાની જરૂર વર્તાય રહી છે. સમાજમાં મૌનની મોટી આવશ્યકતા છે. શિક્ષણજગત માટે આ વિષય લગભગ એક અપવાદ થઈ પડે, પરંતુ એક દિવસ માત્ર પ્રયાસનો વિચાર કરી તેનો અનુભવ થોડા સમય માટે પણ કરવો એ જિંદગી માટે અતિ મહત્ત્વનો દસ્તાવેજ બની રહેશે. આજે સમાજના આંતરવિગ્રહો શબ્દોને લીધે જ વધી રહ્યા છે, સફળતા માટેની લાંબી દોડો પણ વધી રહી છે.તેમાં અનેક વિઘ્નો પણ હોઈ પરંતુ તેનો સામનો આવા અનેક ઉપાયો વડે કરી તમારું અને તમારા માતા-પિતાનું જીવન સફળ બનાવો એ જ વિચાર સહ...

"જીવનના આ વિશાળ રંગમંચના દરેક પાસાંઓ પાછળ વિવિધતાના વિશાળ ખડકોની હારમાળાઓ ખડકાયેલી હોય છે."

હું અને તે (Realize by yourself)

હું અને તે એક વિશાળ બંગલાની બહાર નીકળી સામે ઊભેલા હેલિકોપ્ટરમાં બેઠા. હેલિકોપ્ટર પવનનાં કણોને વીંધતું આકાશમાં ઊડ્યું. આકાશના આ ઉડડયનમાં અમે બંને જાણે પ્રેમીપંખીડા બનીને ઊડતા હોય તેવો ભાસ થતો હતો. અમે મનભરીને વાતોની લહેજતને માણી, કુદરતના વિશાળ સૌંદર્યના ખોળાને દિલભરીને માણ્યો, આકાશમાં ઊડતા કેટલાયે પંખીઓની મુલાકાત લીધી અને પેલા પતંગિયા તે પણ અમારી સાથે જ હવામાં આખા હેલિકોપ્ટરને વિંટળાઈને ઉડતા હતા. તેવામાં જ અમારું હેલિકોપ્ટર એક વિશાળ ગાર્ડનમાં ઊતર્યું. તાળીના અવાજથી તેના બારણાંઓ ખૂલી ગયા, સાથે રોમાંચિત અદામાં મેં તેનો એક હાથ પકડ્યો અને અમે બંને નીચે ઉતર્યા. ગાર્ડનની હરિયાળી આંખોને આંજનારી, હૃદયને ભીંજવનારી, મનને મોહનારી અને તનને તંદુરસ્તી બક્ષનારી છે. નજર પહોંચે ત્યાં સુધી બસ ફૂલોની જ વિશાળ કાયા, ચારેબાજુ ઘટાદાર વૃક્ષોની પહાડી હરોળ, સાથે પેલા પતંગિયા વાતાવરણને વધુ રોમાંચિત બનાવતા હતા. અમે બંને આવું કુદરતી સૌંદર્ય માણી ઉઘાનમાં આવેલી એક ઝૂંપડી તરફ આગળ વધ્યા. તેણે પીળા પરિધાનો પહેર્યા હતા, તેનું મુખ પૂનમના ચંદ્રની માફક ચળકતું હતું, તેના મુખ પરનું સ્મિત મારા મનને મોહી રહ્યું હતું. આવા આનંદની સાથે હું અને તે એકમેકના સથવારે ઝૂંપડીમાં પ્રવેશ્યા. ઝૂંપડીની અંદર ચારેબાજુ ગુલાબના ફૂલો ફેલાયેલા હતા, વૃક્ષોમાંથી બનાવેલ ટેબલ અને ખુરશી પણ તેમાં હતા, અમારા બંનેની કપલ ડાન્સ કરતી આલીશાન પ્રતિમા પણ તેમાં હતી જે અમારા મનોભાવને મોહી રહ્યું હતું. સાથે કોઈક અજાણી સુગંધ અમને એકબીજા પ્રત્યે વધુ આકર્ષિત કરતી હતી. આવી વિશાળ પ્રકૃતિમાં અમે બંને તે ખુરશીઓ પર બેઠા, બસ! એકબીજાની આંખોમાં આંખો નાખીને એકમેકને તાકી જ રહ્યા. આંખો આંખોમાં ઘણી જ વાતો કરી અને થોડું ભવિષ્યનું આયોજન પણ કર્યું. પરંતુ થોડીવાર પછી મને કોઈ બોલાવતું હોય તેવી બૂમ મને સંભળાય તેથી મારું ધ્યાનભંગ થયું અને મેં આસપાસ નજર દોડાવી પરંતુ દૂર સુધી માત્ર હરિયાળી ના પટ સિવાય કોઈ જ નહોતું. ત્યારબાદ ઉઘાનમાં રહેલી એક રોલ્સ રોયમાં અમે બેઠા અને ડ્રાઈવર એક સેવન સ્ટાર હોટલમાં ગાડી દોરી ગયો. ત્યાં તે લોકોએ અમારું ભવ્ય સ્વાગત કર્યું. મેં તેની પસંદગીના વિવિધ પકવાનો અને દેશી-વિદેશી આઈટમોના ઓર્ડર આપ્યા. તે પીરસાયા અને અમે ભોજનની શરૂઆત કરી સાથે હોટલમાં ધીમા સ્વરનું મધુર સંગીત પણ શરૂ થયું, અમારી સામે કેટલાક કલાકારો પોતાની કલાનું પ્રદર્શન પણ કરતા હતા, અને તે વાતાવરણ અમને એકબીજા પ્રત્યે પ્રેમાકર્ષિતતા બક્ષતું હતું. ભોજનની ધરાઈને મહેફિલ માણ્યા બાદ અમે પણ કલાકારો સાથે કપલ ડાન્સ કર્યો સાથે અમારા એકબીજા પ્રત્યેના પ્રેમને વધુ સુદૃઢ બનાવી અમે

ત્યાંથી વિદાય લીધી. પછી અમે જીપમાં બેસી એક વિશાળ નદી-કિનારે જવા ઉપડ્યા. જીપ હું જ ચલાવું છું અને તેણે મારા ખભા પર માથું રાખ્યું છે. થોડીવાર પછી પોતાનું મન વાતાવરણમાં મુક્ત કરવાના આશયથી જાણે તે ઊભી થઈ પરંતુ તેની ચૂંદડી ઊડીને મારા મોં પર આવી, તેણે ચૂંદડી લેવા હાથ લંબાવ્યો અને ફરી અમારા બંનેની આંખો મળી ગઈ છતાં ડ્રાઈવિંગ પ્રેમના ભરોસે ચાલું જ છે. અમે બંને ફરી એકબીજામાં ખોવાઈ ગયા. ત્યાં મને ફરી કોઈની બૂમો સંભળાય અને મેં આસપાસ જોયું પણ ત્યાં કોઈ જ દેખાયું નહીં અને અંતે હું અને તે નદીના તટે પહોંચ્યા. ત્યાં રહેલી એક નાવમાં અમે બેઠા. નાવિક નાવ ચલાવે છે અને અમે નૌકાવિહારમાં મુક્ત કુદરતની મજા માણીએ છીએ, નદીના અજનબી જીવોને નિહાળીએ છીએ અને ગમ્મતો પણ કરીએ છીએ. ત્યાં તેણે મારા પર પાણીની લહેરો ફેંકી અને હું પણ તેની પર લહેરો ફેંકવા ગયો ત્યાં મને ફરી પેલી બૂમો સંભળાય. મેં ત્યાં પણ દૂર સુધી નજર નાખી પણ જળના જગત સિવાય કોઈ જ નજરે ન ચડ્યું. અંતે ત્યાં અમે કેટલીક સથવારાની પળો માણી નદીના કિનારાને વિદાય આપી, પોતાના બંગલે પરત ફર્યા. ત્યાં અમે બંને બેડરૂમમાં એકસાથે પ્રવેશ્યા. બેડરૂમની સજાવટે અમને એકબીજા પ્રત્યે વધુ આકર્ષિત કર્યા, તેના શરીરમાંથી ઉત્પન્ન થતી કોઈક અદ્ભૂત સુગંધ મને તેના તરફનું પૂર્ણ સમર્પણ આપતી હતી, પવનની ધીમી લહેરો અમારા શરીરને સ્પર્શી રહી હતી, સાથે પેલા પતંગિયા બારીની બહાર રહી વાતાવરણમાં વધુ રોમાંચ પ્રસરાવતા હતા, થોડી જ વારમાં ઝરમર વરસાદ પણ શરૂ થયો. આજે પ્રકૃતિમાં સંપૂર્ણપણે ઈશક ફરી વળ્યો છે, તેમાં હું અને તે એકબીજાની પાસે આવ્યા, થોડા વધુ નજીક આવ્યા હજુ વધુ નજીક આવ્યા અને અંતે હું અને તે બેડ પર ઢળી પડ્યા. ત્યાં જ પપ્પાએ આવીને થપાટો ચોડ્યો અને કહ્યું, "કંઈ દુનિયામાં રાત્રે છે? ક્યારનો બૂમો પાડું છું, આ લે આ લેસ પેલી ડોશીને આપ યાય." પછી મને ખબર પડી પેલા દરેક સ્થળે જે અવાજ સંભળાતો હતો એ પપ્પાની બૂમોનો હતો.

એ મારું ફક્ત બે મિનિટનું ફિલ્મી જીવન હતું. ખુલ્લી આંખે જોયેલો ખોટો વહેમ હતો. પણ પેલા સ્વપ્નમાં જે રાજકુમારી હતી તે આ ફિલ્મી જીવનમાં મારી ગર્લફ્રેન્ડ હતી. તેમાં તો મેં એનું નામ જણાવ્યું નહોતું. પણ હવે જણાવવાની ઈચ્છા થાય છે, તેથી સૌને સાદર જણાવવાનું કે તેનું નામ જાણવા કોઈપણ જાતના પ્રયત્નો કરવા નહીં, એ તો નહીં જ કહું.

9

પ્રકૃતિ : આની પાસે... દીલથી માંગવા જેવી ફક્ત માફી!

આમ તો દુનિયાનો સર્વશ્રેષ્ઠ ખોળો જનેતાનો જ છે, પણ કુદરતનો ખોળો પણ તેનાથી કંઈ ઓછો નથી. કુદરતના ખોળે જીવન પસાર કરવાનો અનેરો આનંદ હોય જેને શબ્દમાં પણ વર્ણવી શકાતો નથી, છતાં આ લેખમાં થોડો-ઘણો પ્રયત્ન કર્યો છે, જેને માણીએ.

જીવનને દીર્ઘાયુષી બનાવવાનું ટેકનોલોજી વગરનું સાધન એટલે કુદરતનો ખોળો. જિંદગીનો સાચો અને અનેરો આનંદ માણવા માટેની જનેતા એટલે કુદરતનો ખોળો. જ્યાં માનવીને સદાય નવું-નવું વૈવિધ્ય મળે તેવી સૃષ્ટિ એટલે કુદરતનો ખોળો. માનવીના જન્મથી મૃત્યુપર્યંત તેને સાથ આપતો દોસ્ત એટલે કુદરતનો ખોળો. જીવનમાં થોડા ડરની સાથે વિશાળ આનંદને પણ સ્થાન આપતું પાટનગર એટલે કુદરતનો ખોળો. જીવનની પ્રત્યેક પળની મજા લેવાનું શીખવતો અદ્ભૂત શિક્ષક એટલે કુદરતનો ખોળો. આ બધાંને સુગમ સમન્વય એટલે જ કુદરતના ખોળે જીવન.

ખૂબ ઊંચા પર્વતો હોય, તેમાંથી નાનું ઝરણું નીકળતું હોય, પાસેથી નદી ખળખળ વહેતી હોય, સામે ગાઢ જંગલ હોય, જંગલમાંથી આછા-પાતળા પ્રાણીઓના અવાજો આવતાં હોય, ઘણાં પક્ષીઓના સૂર સંભળાતા હોય, પવનની આછી-પાતળી લહેરો શરીરને સ્પર્શતી હોય, આકાશમાં તારલાઓ ટમટમી રહ્યા હોય, પૂનમનો ચંદ્ર પૂર્ણપણે કળાથી ગુલાબની માફક ખીલ્યો હોય, વાતાવરણ સંપૂર્ણ પવિત્ર હોય, ચારેકોર હરિયાળી હોય,

દૂર સુધી જંગલ અને નદી સિવાય કશું જ નજરે ચડતું ન હોય, મોર કળા કરતો હોય, પતંગિયાઓ આકાશને પોતાનું બનાવીને ઊડતા હોય તેવું નયનરમ્ય વાતાવરણ હોય તેને સંપૂર્ણ સૌંદર્યમયી કુદરતનો ખોળો કહેવાય. તેમાં રહેવાની થોડી અગવડ જરૂર પડે પણ સંસાર જેટલી તો નહિ જ. આવા વાતાવરણમાંથી જ જિંદગીના જામ પીવાની મજા પડે. પરંતુ વાસ્તવિકતામાં આવું સૌંદર્ય ફિલ્મો સિવાય ક્યાંય સર્જાતું જ નથી.

આજે આપણે કોઈ સામાન્ય વસ્તુ વગર પણ લગભગ ઘરની બહાર નીકળતા નથી, તેની સામે વર્ષોથી જંગલોમાં રહેતા આદિવાસીઓ કે જે પોતાનું સમગ્ર જીવન કુદરતના ખોળે માણે છે. તેને લાખો સલામી આપવી ઘટે...!! શહેરના વાતાવરણ અને ગામડાના હવામાન વચ્ચે મુખ્ય તફાવતરૂપે કુદરતનો ખોળો જ રહ્યો છે. ઘણાં લોકો ધાર્મિક માન્યતાને કારણે પણ નર્મદાની પરિક્રમા કરી ત્રણ-ત્રણ વરસ સુધી કુદરતના ખોળે જીવન માણે છે. કુદરતના કરિશ્માની કરામતમાં પ્રકોપરૂપે પણ પ્રેમ વસવાટ કરે છે. કુદરતના એ કરિશ્માને કુદરતની સમીપ રહીને જ નિહાળવો જોઈએ.

હકીકતમાં માનવી જેટલી વધારે બુદ્ધિ વિકસાવે તેટલું તેણે કુદરતની સમીપ જવું જોઈએ, પણ વાસ્તવિકતામાં માનવી જેટલી વધારે સમજ પ્રાપ્ત કરે તેટલો જ તે કુદરતના વિશાળ ખોળાથી વિખૂટો પડતો જાય છે. માનવી પોતાના સ્વાર્થ ખાતર કુદરત સાથે એડાં કરી રહ્યો છે. કેટલાક સ્થળોએ યાદશક્તિ માટે ખૂબ જ જરૂરી એવા ઓઝોનના સ્તરમાં પણ ભયંકર ગાબડા નોંધાયા છે. કુદરતના ખોળે પાંગરેલી કેટલીયે પ્રાણીજાતિઓ અને વનસ્પતિઓ નામશેષ થઈ ગઈ છે. વિશ્વના દેશો વચ્ચે નાના-નાના આંતરવિગ્રહો વધતાં જાય છે. કેટલાક આંતકી સંગઠનો દેશની ભવ્ય પ્રાચીન મિલકતો કે જે કુદરતના ખોળે પાંગરેલી છે તેને ધરાશાયી કરી રહ્યા છે. વધી રહેલા શહેરોના કદ પણ કુદરતનો સફાયો કરી રહ્યા છે. કુદરતી તત્વોની યોગ્ય સમજ અંગે ધ્યાનાકર્ષક ઘટાડો નોંધાયો છે. પ્રદૂષણની માત્રામાં ધરખમ વધારો થઈ રહ્યો છે. નદીનું નિર્મળ જળ દિવસે-દિવસે વધુને વધુ પ્રદૂષિત થઈ રહ્યું છે. વૃક્ષોની સંખ્યામાં ગણનાપાત્ર ઘટાડો થયો છે. કુદરતની સાચી મોજ માનવીના જીવનમાંથી ઓસરતી જાય છે. જીવન જીવવાનું કળાનું જ્ઞાન હવામાં ભળતું જાય છે. કુદરતના પવિત્ર વાતાવરણને સમજવામાં માનવી થાપ ખાઈ રહ્યો છે, જે અંતે તેણે જ ભોગવવાનું રહેશે.

કુદરતના અનંત સમુદ્રના મોજાંઓ પણ જીવનને અનેરો મિજાજ બક્ષે છે. કુદરતના બધાં જ પરિબળો જીવવાની વાસ્તવિકતાઓને વાસ્તવિક રીતે સમજાવે છે. પવન સમજાવે છે કે, "જીવનમાં સુખ, દુઃખ કાયમી નથી હોતા, બસ! એક લહેરની માફક જ હોય, થોડીવાર રહી ઝપાટાભેર જતાં રહે." નદી જ્ઞાન આપે છે કે, "જીવન એ સતત વહેતો પ્રવાહ છે, તેમાં ઘણી આપત્તિઓ આવે પણ તેને જીવનમાં સમાવી સતત આગળ વધવું જોઈએ." ચંદ્ર કહે છે કે, "જીવનમાં ચડતી-પડતી ચોક્કસ હોય પરંતુ તેમાં ઘણો સમય

એવો પણ હોય કે જેમાં જીવન ચોક્કસપણે પૂર્ણરૂપે ખીલી શકે." સૂર્ય ઉપદેશ આપે છે કે, "જીવનમાં દરેક કાર્યો એવા કરો કે સદાકાળ તમારી ખ્યાતિ આ સૃષ્ટિની યાદર પર પથરાયેલી રહે." વૃક્ષ સહનશીલતાની તપોમૂર્તિ બનવાનો ઉપદેશ આપે છે. અરે! નાનું સરખું ઘાસ અને વેલાઓ પણ સમજાવે છે કે, "જીવનને દરેક પરિસ્થિતિમાં ઢાળતા શીખો, પરિસ્થિતિ લગભગ તમને અનુકૂળ નહીં થાય, તમારે જ પરિસ્થિતિને અનુકૂળ બનવું પડશે." પર્વતો સૂચવે છે કે, "સફળતાનો માર્ગ ખૂબ જ ગહન અને વંટોળોથી ભરેલો હશે પણ તેમાં અડગ મનથી મુસાફરી કરી સફળતા મેળવો." આવું મહાન જ્ઞાન આપણને કુદરતના ખોળામાંથી સદાબહાર પ્રાપ્ત થાય છે.

ગામડાનાં વ્યસનીઓ પણ શહેરના નિર્વ્યસની કરતાં વધુ આયુષ્ય ભોગવે છે. તો શું ગામડાંનો કુદરત તેની પર વધુ મહેરબાન હશે? નહીં, તેઓ કુદરતના ખોળે જીવન જીવી જિંદગીના જામને માણી જાણે છે. જે શરીર બાળપણમાં માટીથી ગંદુ થાય એ શરીર અંતે માટીમાં જ ભળી જવાનું છે. આવી કુદરતની મહાન વાસ્તવિકતાને લગભગ આપણા પૂર્વજોએ સંપૂર્ણપણે અંગિકાર કરી હશે. જીવનની પ્રત્યેક પળોમાંથી ખુશી લેવાની બાબત તેના ભરપૂર જોમમાં હશે. તેના કારણે જ તેઓ હાલની પરિસ્થિતિ કરતાં વધારે સુખી હતા.

આજે માનવી કુદરતના સૌંદર્યમયી ખોળાથી દૂરને દૂર જતો રહ્યો હોય તેવું લાગે. આજે બધાં જ દેશો પોતાને વધુને વધુ શક્તિશાળી બનાવવા વિનાશક હથિયારોનું ઉત્પાદન કરે છે. આજે હરીફાઈઓ વધી રહી છે, વસ્તી વધી રહી છે, ભીડ પણ વધી રહી છે અને માનવી એકલો થતો રહ્યો છે, જીવનની મોજ ઘટી રહી છે, કુદરતનો ખોળો ઘટી રહ્યો છે અને માનવીનો પ્રેમ પણ ઘટી રહ્યો છે. તો હવે કુદરતનો વિચાર ક્યારે કરીશું?

કુદરતના ખોળે જીવન જીવવા માટે વૃક્ષો વાવો, નદીનું નિર્મળ જળ શુદ્ધ રાખો, વાતાવરણ પવિત્ર રાખો, કુદરતના તત્વોનો બોધપાઠ ગ્રહણ કરો, તેને સમજો અને જીવનમાં ઉતારો. પોતાના કોઈ સ્નેહીજનો દુનિયામાંથી વિદાય લે તો આમાંથી કોઈ આદર્શ સંકલ્પ લઈ તેના અને પોતાના જીવનને ધન્ય બનાવો એ જ અભ્યર્થના...!!

"જીવનમાં વિકલ્પના વિકલ્પને
શોધવા મથી રહેતો માણસ
ક્યારેય સફળતાના વિકલ્પ
સુધી પહોંચી નથી શકતો."

10

વાંચન - એક સફળતાની ગુરુચાવી

વા	=	વાર્ષિક અહેવાલ સમગ્ર જીવનનો
થ	=	ચમત્કારનો સૂર
ન	=	નજર-નજરની વાત
એ	=	એકલતાનો જાદૂ
ક	=	કલ્પનાની દુનિયાથી ભરપૂર
સ	=	સમયના સંજોગનું જ્ઞાન
ફ	=	ફળદ્રુપતાનું બીજ
ળ	=	લક્ષ્મીનો સદ્ઉપયોગ ("L" તરીકે)
તા	=	તારા-મારાથી દૂર
ની	=	નિકટતાનો અદ્ભૂત અહેસાસ
ગુ	=	ગુણવત્તાનો ગુણાકાર
રુ	=	ઋણતાનું શાસ્ત્ર
ચા	=	ચાહતની ચબરખી
વી	=	વિશાળતાનો ખજાનો

વાંચન એટલે પોતાની જાતને દુનિયાની કંઈક નવી માહિતી મેળવવા કટિબદ્ધ કરવી. ગમે તેવી ભયંકર કે વિકટ પરિસ્થિતિ સામે ટકી રહેવાની શક્તિ એટલે વાંચન. વાંચન એટલે સમયની સાથે ચાલવાનું શીખવતું 'એક અનોખું' ગાડું. જિંદગીની પરીક્ષા ખૂબ જ સફળતાપૂર્વક પાર કરવાનું વિમાન એટલે વાંચન. વિનાશક સંજોગોરૂપી સમુદ્રમાં સફળતાપૂર્વક નાવ પાર પાડવાની કળા શીખવતું શાસ્ત્ર એટલે વાંચન. વાંચન એટલે ગમે તેવા ઘાતક વિષ સામે પણ અમૃત બનીને ટકી રહેવાનો અદ્ભૂત અહેસાસ. જિંદગીની વિવિધ ઘટમાળમાં અડગ ઊભા રહેવાનું જ્ઞાન એટલે વાંચન.

આજે તો વાંચન માટેનો ભરપૂર ખજાનો ઉપલબ્ધ છે. આખી જિંદગી વાંચીએ તો પણ પૂરું ન થાય તેટલું સાહિત્ય તો માત્ર ગુજરાતીમાં નિર્માણ પામ્યું છે. સામાન્ય રીતે વાંચન તો બાળક, વિદ્યાર્થી, યુવાન કે વૃદ્ધ એમ બધાએ કરવું જોઈએ. પણ ખાસ કરીને વિદ્યાર્થી અને યુવાનને આ યુગમાં આ ઉંમરમાં ટકી રહેવા અને તેનો અદ્ભૂત આનંદ માણવા વાંચન જરૂર કરવું જોઈએ. પણ કમનસીબી એ છે કે આજના હરીફાઈના યુગમાં, આજના ઝડપી યુગમાં, આજના મોબાઈલના યુગમાં, આજના ઈન્ટરનેટના યુગમાં વાંચન તો માત્ર નામનું જ રહી ગયું છે. વાંચન આજે દરેક ક્ષેત્રમાં એક અગત્યનો ભાગ બનતું જાય છે.

વાંચન અંગે જેટલી વ્યક્તિની રચિ વધુ તેટલી સફળતા પણ ચોક્કસ મળે. તેનું ઉદાહરણ ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૪માં અમેરિકાની વિશ્વ વિખ્યાત સોફ્ટવેર કંપની માઈક્રોસોફ્ટના સી.ઈ.ઓ. તરીકે નિયુક્ત થયેલા મૂળ હૈદરાબાદના વતની શ્રી સત્યા નાંદેલા છે. તેઓ પોતાની સફળતા માટે કહે છે: "મારી જિજ્ઞાસા અને નવું નવું શીખવાની જ્ઞાનપિપાસા જ મારી સફળતાનું રહસ્ય છે. હું વાંચી ન શકું તેના કરતાં પણ વધુ પુસ્તકો ખરીદું છું." આ છે વાંચનની મહાતાકાત!

ક્યાંક ન્યુઝપેપરમાં હતું કે તમારે તમારા વ્યક્તિત્વનો વિકાસ કરવો હોય તો વાંચન જેવું સારું પાત્ર લગભગ આ સૃષ્ટિમાં કોઈ જ નથી. આવા સુંદર વિષય પર લખતાં હોઈએ તો વાંચનને લીધે થયેલા વ્યક્તિત્વના વિકાસનું દૃષ્ટાંત ટાંકવું અતિ આવશ્યક બને. જે અહીં પ્રસ્તુત છે.

એક બાળકને વાંચનનો શોખ નહીં પણ વ્યસન હતું. કોઈપણ પુસ્તક એમના હાથમાં આવે એટલે પૂરેપૂરું વાંચીને જ જંપે! દિવસે પિતાને ખેતીકામમાં મદદ કરવી પડે એટલે વાંચન માટે માત્ર રાત્રે જ સમય મળે. તે દિવસોમાં ફાનસ ન હતાં એટલે લાકડાં સળગાવી તાપણાને અજવાળે તે બાળક વાંચતો. તે બાળક એમ પણ કહેતો: "હું જે કંઈ જાણવા માંગું છું તે બધું પુસ્તકોમાં ભર્યું છે. મારા વાંચનમાં ન આવ્યું હોય

તેવું પુસ્તક મને કોઈ લાવી આપે તો તે મારો પરમ મિત્ર છે." માત્ર સોળ વર્ષની વયે આસપાસના પચાસ માઈલના વિસ્તારમાંથી મળી શકે એ બધાં જ પુસ્તકો એમણે વાંચી લીધા. તેમની વાંચનની ભૂખ ખૂબ જ તીવ્ર હતી. શાળાનું શિક્ષણ બહુ જ ઓછું લીધું હોવા છતાં માત્ર વાંચનના શોખને કારણે તે બાળક મોટો થઈ બે વખત અમેરિકાના રાષ્ટ્રપ્રમુખ બન્યા. ગરીબ પરિવારના પુત્ર અને જેમનું બાળપણ જંગલમાં વીત્યું એવો એ બાળક એટલે જ અબ્રાહમ લિંકન. તેઓ સત્વશીલ સાહિત્યના જબરા વાચક હતા અને તેથી જ આજે પણ અમેરીકન પ્રજા અબ્રાહમ લિંકનને "રાષ્ટ્રપિતા" તરીકે આદર આપે છે.

બહોળા પ્રમાણમાં સમજણ સાથે થયેલું વાંચન અજાણતા જ આપણી અંદરના લેખકને જન્મ આપે છે. આપણા વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદી પણ વાંચનના જબરા શોખીન છે. તેથી જ તેઓશ્રીએ પોતાના મુખ્યમંત્રીકાળ દરમિયાન ગુજરાતને 'વાંચે ગુજરાત'નું સૂત્ર આપ્યું. આ સૂત્રને જેટલી પરાકાષ્ઠા સુધી જીવનમાં અંગીકાર કરીએ ત્યાં સુધી સફળતાનો દ્વાર ખુલ્લો જ છે. આજના વિદ્યાર્થીઓ તો ભાગ્યે જ અભ્યાસ બહારનું વાંચન કરતાં હશે. ભાર વિનાનું ભણતર ફક્ત કહેવા પૂરતું જ રહી ગયું છે પરંતુ તેઓએ આ અવસ્થામાં જ પોતાના જીવનનું ભાથું વાંચનની અદ્ભૂત શક્તિ દ્વારા બાંધવું જોઈએ.

અત્યાધુનિક કોઈપણ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશી અવ્વલ સ્થાન પામવા માટેની માસ્ટર કી વાંચન અને કૌશલ્ય છે. આજના શિક્ષણના પુસ્તકો એવા થઈ ગયા છે કે તેમાં બાહ્ય જીવન અંગે કે બાળકોના ભવિષ્ય અંગેનું કોઈ જ ચોક્કસ પદ્ધતિસરનું માળખું નથી. બાળકોને પોતાનું અસ્તિત્વ સમાજની સામે અને સમયની સાથે ટકાવી રાખવાની કોઈ વાત નથી. કોઈ એવા ઉમદા ખ્યાલો નથી કે જેના દ્વારા બાળક સફળતાની કેડીએ આગળ ધપી શકે. જે આજના શિક્ષણમાં નથી એ બધું જ પ્રાચીન શિક્ષણમાં હતું. વાંચનની પરિભાષામાં જેટલા ઊંડા ઊતરીએ તેટલું કંઈ અલગ જ જાણવા મળે. એલ.એલ.હોજીનું મંતવ્ય છે કે, "મધુર શબ્દો ઘણી વખત લોકોને સોનાના દાન કરતાં વધુ મૂલ્યવાન નીવડે છે." આવા મધુર શબ્દોની ઉત્પત્તિ જ વાંચન દ્વારા થાય છે.

જિંદગીના રંચમંચ પર જેટલું ભૂલીને આગળ વધો એટલા વધુ સફળતાની નજીક જઈ શકાય અને ભણતરના રંગમંચમાં જેટલું યાદ રાખીને (મૂળ તો ગોખીને) આગળ વધો એટલા વધુ હોશિયાર થઈ શકાય. અદૃશ્ય પણ અદ્ભૂત વિરોધાભાસ ! નક્કી આપણે કરવાનું છે કે આપણે ભણતરમાં હોશિયાર બનવું છે કે જિંદગીમાં સફળ. જિંદગીમાં સફળ થનારાં મોટે ભાગે ભણતરમાં હોશિયાર નથી હોતા. અરે ! એ તો ઘડતરના બાદશાહ હોય. યાદ રાખજો! ખાસ ભણેશ્રીને ભવિષ્યમાં કદાચ જરૂર યાદ આવશે !

વાંચનની ભૂખ એ સફળ જીવન માટેની એક સફળ ઈમારત છે.

વાંચન એ સફળતા નથી, જીવન નથી કે નથી મૃત્યુ,

નથી કોઈ વ્યવહાર, નથી કોઈ યશ અપાવનારી વસ્તુ,

જીવનની કોઈ જરૂરિયાત નથી, કે આપણું કોઈ કર્તવ્ય નથી,

સંગ્રહ કરવા જેવી કિંમતી ચીજ નથી, છતાં આ બધું જ છે વાંચન...!!!

જવાનીનો સાદ...!

૧. તમારો એકાદ રવિવાર કે રજા ખરાબ જાય તો દુઃખી થવાને બદલે એવા લોકોનું સ્મરણ કરી લેજો કે જેને કુટુંબનું પેટ ભરવા માટે રોજરોજ કપરી મજૂરી કરવી પડતી હોય. જેનો એક પણ રવિવાર રજાનો દિવસ જ ન હોય.
૨. તમે ધંધાની કોઈ આફતમાં ઘેરાઈ જાવ તો મૂંઝવણ ન અનુભવશો. ફક્ત એવા માણસોને યાદ કરજો કે જેની પાસે ધંધો જ નથી.
૩. તમારા શેઠ કે સાહેબ તમને ક્યારેક ખિજાય તો એવા માણસોનો વિચાર કરજો કે જેમના નસીબમાં કામ કે નોકરી લખાયા જ ન હોય. જે સાવ બેકાર હોય.
૪. જિંદગી તરફથી એવી કોઈ સમસ્યા ઊભી થાય કે જે તમારાથી હલ ન થઈ શકે તો એને મારા નામની પ્રાર્થનાના પોસ્ટબોક્સમાં મૂકી દેવી. એના ઉપર - ભગવાનને માટે - એવું અવશ્ય લખવું. એક વખત આ બોક્સમાં સમસ્યા મૂક્યા પછી વારંવાર એને બહાર કાઢીને તપાસ્યા ન કરવું. એનું નિરાકરણ ચોક્કસ થશે, પણ હા! મારા સમયે, તમારા સમયે નહીં !
૫. તમારી જિંદગીએ તમને શું આપ્યું છે એવો વિચાર કદીકેય આવે તો એવા લોકોને યાદ કરજો જે તમારા જેટલી ઉંમરે પહોંચ્યા જ ન હોય. એ પહેલાં જ જેને મૃત્યુ આંબી ગયું હોય.
૬. ટ્રાફિકમાં ક્યારેય પણ ફસાવ તો અધીરા ન થશો, એવા લોકોને યાદ કરજો કે જેને માટે કાર ચલાવવી એ એક પરીકથાની વસ્તુ જેવું હોય.
૭. ક્યારેક વાહન વગર ચાલવાનું થાય તો અફસોસના બદલે બંને પગે જેને પેરાલિસિસ કે લકવો થયો હોય તેવી વ્યક્તિને યાદ કરજો. એમને એકાદ ડગલું પણ ચાલવા મળે તો એ લોકો કેટલો આનંદ પામે એનો વિચાર કરજો.
૮. કોઈ તમારી સાથે ખૂબ જ ખરાબ વર્તન કરે, તમારું અપમાન કરે, તમને નુકસાન પહોંચાડે તોપણ ખુશ એ વાતથી થજો કે તમે એ વ્યક્તિ નથી!
૯. કોઈ દિવસ અરીસામાં એકાદ સફેદ વાળ જોઈ જાવ તો કેન્સરથી પીડાતાં નાનાં બાળકો કે નાની ઉંમરની વ્યક્તિઓને યાદ કરજો કે જે પોતાને વાળ હોય તેવી આશા રાખતાં હોય.

ડૉ. આઈ. કે. વીજળીવાળાના પુસ્તક 'મનનો માળો'માંથી થોડા ફેરફારો સાથે લીધેલ આ અંશો ખરેખર 'જવાની' 'જવાની?' નો અર્થ થોડા ઘણાં અંશે સાર્થક કરે છે. આ અંશો ખરેખર જવાનોએ જીવનમાં ઉતારવા જેવા છે. ખાસ કરીને જવાની 'જવાની?'માંથી 'જવાની!' બનવા માંગતી હોય તેણે...

11

અંતે ફિલ્મ પૂરી થઈ અને વાસ્તવિકતા જન્મી....!

હું અને તમે આપણે બધાં જ લગભગ ફિલ્મી જીવનની ખેવના રાખતા હોઈએ. એવું પણ વિચારતા હોઈએ કે, “આવું ફિલ્મી જીવન મળી જાય તો જલસા જ જલસા.” પરંતુ વાસ્તવિકતા તેના કરતાં તદ્દન વિપરીત પરિસ્થિતિનો જ જિંદગીને અનુભવ કરાવે છે.

જીવનની વાસ્તવિકતાને સેકન્ડના ૨૪માં ભાગમાં રજૂ કરતું શાસ્ત્ર એટલે ફિલ્મ. લાખો લોકોના દિલ પર રાજ કરતું સાહિત્ય એટલે ફિલ્મ. જીવનની જંખનાઓમાંથી જરૂરિયાતોની બાદબાકી એટલે ફિલ્મ. કટિબદ્ધ આયોજન, સમયપાલન, કલાની કસોટી અને સત્તાની હરીફાઈ એટલે ફિલ્મ. જીવનના જોખમોને જંઝાવાતો સ્વરૂપે રજૂ કરતું કુદરત અને માનવનું મિશ્રિત સ્થળ એટલે વાસ્તવિકતા. ભૂતકાળ અને ભવિષ્ય વચ્ચેનું વર્તમાન એટલે વાસ્તવિકતા. સપના અને સચ્ચાઈ વચ્ચેનું અંતર એટલે વાસ્તવિકતા. હકીકતો અને આધુનિક યુગના મનની મહેચ્છાઓ વચ્ચેનો તફાવત એટલે વાસ્તવિકતા.

મેં ઘણાં મારા સાથી વિદ્યાર્થીઓને પૂછેલું કે તમે ફિલ્મી જીવનની ઈચ્છા રાખો છો? તો લગભગ બધાંનો જવાબ ‘હા’ જ મળે, મતલબ કે આજે પણ મોટા ભાગે લોકો અને ભારતનું ભવિષ્ય ફિલ્મી જીવનની ખેવના રાખે છે. પરંતુ તેના માટે વાસ્તવિકતાને ગળાફાંસો તો ન જ આપી શકાય. જીવનની સામે ફિલ્મ અને વાસ્તવિકતાના બે માર્ગો છે. બંને માર્ગો પર વિઘ્નોના વિશાળ અને ઊંડા કૂવાઓ અને ઊંચા પર્વતો છે. તેમાંથી જીવનને કોઈ એક માર્ગ પસંદ કરવાનો છે. જો જીવન ફિલ્મનો માર્ગ પસંદ કરશે તો ક્યારેય સંતોષ નહીં મળે અને વાસ્તવિકતાનો માર્ગ પસંદ કરશે તો ક્યારેય અસંતોષ

નહીં મળે. આવો કંઈક તફાવત છે ફિલ્મ અને વાસ્તવિકતાનો.

મેં મારી કોલેજમાં ભણતી એક સુંદર છોકરીને વેલેન્ટાઈન ડે ના દિવસે ગુલાબ આપ્યું. તેણે મારા પ્રેમનો તરત જ સ્વીકાર કર્યો, તે મને ખુશીથી ભેટી પડી. પછી અમે ફરવા ગયા, ખૂબ ખાધું-પીધું, મોજ-મસ્તી કરી અને ખૂબ ગમ્મતો કરી, થોડા દિવસો પછી અમારા લગ્ન માટે અમારા પરિવારજનો મानी ગયા અને લગ્ન પછી આજે અમે કમાણી વગર એશઆરામની જિંદગી વ્યતીત કરીએ છીએ. આ ફિલ્મી જીવન છે. જ્યારે તે જ કોલેજની તે જ છોકરીને તે જ દિવસે મેં ગુલાબ આપ્યું. તેણે મારા પ્રેમ અંગે વિચાર કરવા થોડો સમય માંગ્યો. આજે ઘણાં મહિનાઓ પછી પણ તેનો પ્રત્યુત્તર નથી આવ્યો. હવે તો મારા લગ્ન પણ મારા માતા-પિતાની ઈચ્છા મુજબ નક્કી થવાના છે. આ છે વાસ્તવિક જીવન. આ ફિલ્મ અને વાસ્તવિકતાની પાતળી ભેદરેખાએ અત્યાર સુધીમાં હજારો લોકોને ધરાશાયી કર્યા છે અને હજુ પણ થતાં રહેશે પણ...

આ ફિલ્મી જીવનમાંથી બહાર નીકળવાનું લગભગ ‘મન’ મન નહીં કરે. વાસ્તવિકતાની વ્યાખ્યા મુજબ ભૂતકાળ નદીના તીવ્ર પ્રવાહની જેમ દૂર વહી ગયો છે અને ભવિષ્ય હજુ દરિયાને પેલે પાર ભવાઈ કરે છે, ભવિષ્ય જ્યારે તે પાર કરીને નજર સમક્ષ આવશે ત્યારે તે પણ વર્તમાન સ્વરૂપે જ હશે, અને વર્તમાન એ તો અત્યારે આપણી નજર સમક્ષ જ છે, તો તેનો ઉપયોગ કરી સુંદર ભવિષ્યનું નિર્માણ કરો. આ વાસ્તવિકતાની વાસ્તવિક વાત સૌ કોઈએ જાણવા, સમજવા અને જીવનમાં ઉતારવા જેવી છે ખાસ ભારતના ભવિષ્યએ.

કોઈ મા-બાપને એવો અનુભવ થાય કે મારો લાડકવાયો ફિલ્મી જીવનના રવાડે ચડી ગયો છે, તે ફિલ્મી જીવનની કામના રાખે છે અને તેવું જ જીવન જીવવા માંગે છે તો તેને માત્ર એટલું જ કહેજો કે, "બેટા! ફિલ્મમાં કમાણી કરવા નથી જવું પડતું અને વાસ્તવિક જીવન કમાણી વગર ટકી નથી શકતું." કદાચ આ શબ્દો તેને આ માર્ગમાંથી બહાર કાઢવામાં સફળ રહે તો તે અનેક માટે આધાર સ્તંભ બની શકે. ફિલ્મી જીવનનું વધતું જતું પ્રમાણ કોઈ પણ દેશના મહાન અસ્તિત્વને નષ્ટનાબૂદ કરવા માટે પૂરતું છે. આજે વાસ્તવિકતાના લાકડાને ફિલ્મી જીવનની ઊંઘઈ આપણી નજર સમક્ષ ખાઈ રહી છે અને આપણે મોજથી નિહાળી રહ્યા છીએ. આજે ફિલ્મી લાઈફ જોઈને વાસ્તવિક લાઈફ તે તરફ ઢળી રહી છે. લવ મેરેજનું પ્રમાણ ધીમે-ધીમે પણ વધી રહ્યું છે. તે લોકો સમાજથી મુક્ત થવા પોતાની રીતે ભાર વિનાનું જીવન જીવવા આવા લગ્ન કરે છે, પરંતુ અંતે જીવન ટૂંકાવવું તે જ તેનું પરિણામ થઈ રહે. આજે મોહબ્બતની મોજ કાયાની માયાના હાથમાં સરી ગઈ છે.

ફિલ્મ અને વાસ્તવિકતાનું ધમાસાણ યુદ્ધ આજે મોટા પાયા પર વિસ્તરી ગયું છે. ખાસ કરીને યુવાનો કે જેણે આ તરફ પ્રયાસ ન કરવો જોઈએ તેઓ જ તેમાં રત થતાં જાય છે. અંતે આવા યુવાનોની ફિલ્મી જીવનની જરૂરિયાતો અર્થશાસ્ત્ર પરિભાષામાં તો અછતને જન્મ આપે છે, પરંતુ જીવનની પરિભાષામાં ઝનૂનને અને વાસ્તવિકતાની પરિભાષામાં અસંતોષને જન્મ આપે છે. ફિલ્મી જીવન સુખથી સદાયને માટે અળગું જ રહે છે. ફિલ્મ જીવનની લાંબી વાસ્તવિકતાને સેકન્ડના અમુક જ ભાગમાં રજૂ કરી આંખ સામેથી પસાર કરે છે, પરંતુ આવી વાસ્તવિકતા મૂળભૂત જીવનમાં ખૂબ જ લાંબી અને વિધ્નોથી ઊભરાતી હોય. વાસ્તવિક જીવનમાં સફળ માણસો ક્યારેય પોતે સફળ છે તેનો દેખાડો નથી કરતા, એ લોકો સમયની રાહ જુએ છે અને એ સમય આવે એટલે તેણે જે ધારેલું હોય તેવું જ બને છે.

ફિલ્મી જીવનના વધતાં ઊભરતા સામે મા-બાપની વ્યથાઓ વધતી જાય છે. બીજાનું સુવિધાઓથી સજ્જ જીવન પોતાના જીવનના ઢાંચામાં ઢાળવાનો અજબ-ગજબનો શોખ વધતો જાય છે. કોઈ વ્યક્તિની સુખ-સમૃદ્ધિ જોઈ મનની ઈર્ષાઓ વધતી જાય છે. ફિલ્મી ઢબે ચાલવાનો ચીલો તો હદ બહાર વિસ્તરતો જાય છે. મા-બાપ તરફથી સ્વતંત્રતા મળે તો સ્વાધીનતા મેળવવાના પ્રયાસો વધતા જાય છે. લગભગ આવું તો ઘણું બધું વધતું જ જાય છે, ઘટવાનું તો કોઈ નામ જ નથી લેતું, સિવાય મા-બાપનું માન. જીવનમાં ઝંખના જ્યારે સમુદ્રનો વેગ પકડે ત્યારે માનની મિલકત ફરિયાદી ખાનદાનના નામે થઈ જાય છે. વાસ્તવિક જીવનની સફળતા વાર્ષિક હિસાબના આમનોંધ જેવી છે. લગ્ન પહેલાં ફિલ્મી અંદાજે કરેલો પ્રેમ લગ્ન પછી ટકે તેની કોઈ જ ગેરંટી નથી. હા, તેને ટકાવવાના અઢળક પ્રયાસો થાય છે, છતાં મોટે ભાગે સફળતાનો સૂર મળતો જ નથી. ત્યારે જે પરિસ્થિતિ ઉત્પન્ન થાય તે એ બંને વ્યક્તિના દિલમાં ફિલ્મ અને વાસ્તવિકતાનો અદ્ભૂત અને ઉજાગર ઈતિહાસ રચે છે.

ફિલ્મમાં કામ કરતાં વ્યક્તિઓને પણ ફિલ્મી જીવન નસીબ નથી થતું. આજે વધી રહેલો સંબંધ વિચ્છેદ કદાચ આ ફિલ્મી જીવનનું જ એક પરિણામ હોય શકે, તે માનવી ભોગવી રહ્યો છે અને કદાચ ભોગવતો પણ રહેશે. ફિલ્મ અને સિરિયલોમાં એક ખાસ વાત રજૂ થાય છે કે તમે જેટલા વધારે ધનવાન હશો, તેટલા જ વધારે તમારા ચાલકો હશે, તેટલા જ વધારે તમારા સુખ હશે, તેટલા જ વધારે તમારા દુઃખો પણ હશે અને તેટલા જ વધારે તમારા દુશ્મનો પણ હશે. વિદ્યાર્થી અને યુવાનો માટે આ ફિલ્મ અને વાસ્તવિકતાનો તફાવત સમજવાની ફરી એક ટકોર કરું છું, તેના માથે આ સમગ્ર ભારતવર્ષની જવાબદારીઓ આવવાની છે. જેના દ્વારા તમારું ભવિષ્ય ઘડાવાનું છે તે સમાજની વાસ્તવિકતાઓને ફિલ્મી જીવનના ભાર નીચે ન રાખો. જીવનમાં ફિલ્મ

અને વાસ્તવિકતાનું પાકું સરવૈયું ક્યારેય સરભર નથી થતું. જીવનનો સંગેમરમર ધારો તો વાસ્તવિકતા દ્વારા શિલ્પીના હાથમાં પણ જઈ શકે અને ધારો તો ફિલ્મી જીવન દ્વારા કસાઈના હાથમાં પણ જઈ શકે. નિર્ણય તમારો, ભવિષ્ય પણ તમારું જ.

શાસ્ત્ર અને શસ્ત્ર તેમજ
ઈચ્છાઓ અને અનિચ્છાનો
કુદરતી અને માનવસર્જિત
સમન્વય એટલે જ ફિલ્મ
અને એટલે જ વાસ્તવિકતા.

12

જવાની... જવાની! ...જવાની?

હે યુવાન,

તું સમજ!

ઊભો થા, સામે જો

વિનિપાતમાંથી પણ બેઠો થા,

તારી બાહુને પડકાર આપ,

તારા શોષિતને યુદ્ધ માટે લલકાર,

પછી દુનિયાના રંગપટમાં ઝંપલાવ,

તું કસોટીની કસોટીથી ન ડર, તું કસોટીની કસોટી કર!

હજુ મંજિલ કોષો દૂર વિચરે છે,

તું પ્રયત્નો કર, ક્યારેય ન હાર,

વિકાસ કર, લાયકાત કેળવ,

જવાની છે, જુસ્સો છે,

જોમ છે, પ્રચંડ શક્તિ છે,

ઉત્સાહ છે, ઉમંગ છે,

તેનો સદુપયોગ કર,

જવાની જવાની! જવાની?

73

બતાવી દે દુનિયાને કે,

યૌવનની બાહોમાં પણ ધગધગતું રક્ત રેડાય છે.

જીવનની મુશ્કેલીનો મોજથી સામનો કર,

તેમાં ઈચ્છાથી જીત મેળવ,

નિષ્ફળતાને પણ પરાસ્ત કર,

પછી જીતનું સરનામું મેળવ,

કાર્ય સફળ થશે જ, ફતેહ થશે જ,

ચોક્કસ થશે જ, કેમ ન થાય?

આખરે તારી બાહોમાં જ તો ફતેહ તેના ધબકાર ગણે છે.

અહો! આઘાત... આશ્ચર્યમૂ... આવું પણ હોય... પહેલીવાર સાંભળ્યું... અરે! એક પરિવારના જુવાનજોધ દીકરાએ અલ્લાહની બંદગી કર્યા પછી માતા, પિતા, ભાઈ, બહેન, ભત્રીજા વગેરે થઈને લગભગ ૧૧-૧૨ જણાની હત્યા કરી પોતે પણ ટૂંકાવ્યું. અરે! આ તે વળી કેવી જવાની? શું જવાની સાવ આવી હોય? શું જવાની આવા કાર્યોમાં જવાની છે? જવાની શું કરે છે અને તેણે શું કરવું જોઈએ? વગેરે જેવા અનેક પ્રશ્નોમાંથી આ પુસ્તકનું સર્જન સુકોમળતાથી કંડારાયું.

સૌ પ્રથમ તો જવાની એક જુગાર છે. જેમ જુગારમાં એક બાજી હકની થાય એટલે બીજી બાજી ખેલવા ચંચળતાયુક્ત મન લોભાય. Same to Same જવાનીમાં. આજે કોઈ એક કાર્ય આદર્યું અને કાલે કોઈ બીજું સારું ભાષણ પીરસે એટલે પહેલું પડતું અને બીજું ઉપાડે પછી ત્રીજું એવી તો અસંખ્ય પ્રયત્નોની હારમાળા સર્જે પછી સમાજ સામે બૂમો પાડે હું સફળ નથી થાતો... હું સફળ નથી થાતો... આવી તો ઘણી જવાની આપણી આજુબાજુ માંહોમાંહે ઘૂંટાય છે તો ઘણી જવાની દુનિયાદારીના બોજ તળે અગ્નિકુંડમાં તડપે છે. આવી જવાનીઓ ધારે તો $1 + 2 = 4$ કરી શકે છે. જવાનીમાં કોઈપણ કાર્યના વિશાળ મેદાનરૂપી ફલક પર ઘણી વિઘ્નોરૂપી જંગો છેડાશે અને તેમાં તમારી જવાનીએ લડવું પડશે. વળી, ચાર્લ્સ ડાર્વિનના ઉત્ક્રાંતિવાદના સિદ્ધાંત મુજબ ચિરંજીવ થવા તેમાં કિસ્મત અને ઈચ્છાના જોમવંતા જોરે જીત પણ મેળવવી જ પડશે. જવાનીની ડાયરીમાં કંટાળા નામનો શબ્દ જ અસ્તિત્વ ધરાવતો ન હોવો જોઈએ.

જે વડલાની એક વડવાઈ પર જવાની ખીલે તે વડલાની બધી જ વડવાઈઓ એક યા બીજી રીતે ખીલી ઉઠે. આજના અત્યાધુનિક યુગમાં નામથી કામ થતું હોય તો ભવિષ્યના અતિ અત્યાધુનિક જમાનામાં ટકવા માટે તમારું નામ હોવું એ વિદ્યાર્થીના સ્કૂલના આઈકાર્ડની જેમ જરૂરી બનશે. ફક્ત ભણતર It's not fair, તેની સાથે તમારી પર્સનાલિટી ડેવલપ થવી જ જોઈએ. તમારી ઈમેજ ક્રિએટ થવી જોઈએ. ભાવિ જુગમાં તમારી ઈમેજ નહીં હોય તો કદાચ કંઈ જ નહીં થાય, ફક્ત મજૂરી... કદાચ એ પણ નહીં. પણ આ બાબતમાં જવાનીની અતિશયોક્તિ જીવનનાં અંતનો અશુભારંભ બની શકે. મહાન વ્યક્તિની જેમ જવાનીએ હંમેશા શ્રેષ્ઠને વધુ શ્રેષ્ઠ બનાવવાના પ્રયત્નોમાં જોતરાયેલું રહેવું જોઈએ. (એકંદરે આ ભારત અને વિદેશી લોકોની મનોસ્થિતિનો તફાવત પણ છે.)

જવાની એક કલા છે અને 'કલાએ' કલામાં જ મથવું જોઈએ. આ ગોષ્ઠીને એક દૃષ્ટાંતથી સમજાવે તો એક યુવાન દિવસે બેન્કમાં નોકરી કરે અને રાત્રે ફોટોગ્રાફીના પ્રયોગો કરે. તેને ફોટોગ્રાફીની નવી પ્લેટ શોધવાની 'ધૂની' ધૂન લાગી હતી. તે નવી પ્લેટનો રાસાયણિક મસાલો જાતે તૈયાર કરતો હોવાથી તેની આંગળીઓ કાળી થઈ જતી. તેથી બેન્ક મેનેજર તેની પર ચિડાતો અને એકવાર તો કહી દીધું કે, "અમારે તારી ફોટોગ્રાફી સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. તારે બેન્કમાં નોકરી કરવી છે કે ફોટોગ્રાફીના પ્રયોગો?" ત્યારે એ યુવાને જુસ્સો ભરેલું એક સચોટ વાક્ય ઉચ્ચાર્યું કે, "બેન્કની નોકરી મને રોટલો આપે છે પણ ફોટોગ્રાફી મને આનંદ અને જિંદગી બંને આપે છે." તરત જ તેણે રાજીનામું આપી દીધું. પછી પૂરી લગનથી ફોટોગ્રાફીની અનેક પ્લેટો બનાવી અને આજે તેની પ્લેટોનો વિશ્વભરમાં ઉપયોગ થાય છે. તે ખંતીલો યુવાન એટલે જગમશહુર ફોટોગ્રાફીના પિતા 'જ્યોર્જ ઈસ્ટમેન'.

જવાની જીવનની મહામૂલી મૂડી છે, તેની દેન પાછળ ઘણાં સ્નેહીજનોનો કોમળ ભોગ ભાગ ભજવે છે. જવાની સફળ થવા માટે છે, વેડફવા માટે નહીં. આજે રસ્તાની શેરીઓમાં, દુકાનો પર, પુલો પર કોઈ યુવાનો નથી રખડતા પણ દેશના સમૃદ્ધ ભાવિરૂપી જવાની રખડે છે! જવાની વર્તમાનમાં ભવિષ્ય ધરે છે. જીવનમાં બાળપણ અને જવાની એ બંને અવસ્થા જીવવાની હોય છે, બાકીનું આયખું તો નજરોનજર જીવાતું જ હોય છે. બસ! ફર્ક એટલો કે બાળપણમાં સમજણનો વિકાસ નથી અને જવાનીમાં જુસ્સા (ઈચ્છા)નો વિકાસ નથી. બાકી સફળ કેમ ન થાય? એવ. પાણું જવાનીના રંગ-સંગમાં... જ્યારથી તમારું દિલ જવાનીમાં ઝંપલાવશે ત્યારથી દૃષ્ટિનો વિઘ્નરૂપી પંથ પણ સુશોભિત અને પ્રકૃતિનિર્મિત સુલભ્ય દેખાશે. તેના પ્રત્યેક કષ્ટો તમને જુસ્સારૂપી ચાલકબળ અર્પશે.

જવાનીમાં જેટલું જોમ જિસ્મમાં છે તેટલું જોમ સફળતામાં ઠાલવવું જ પડે. આ

વાતનો એક કિસ્સો યાદ આવે છે કે એક અનાથાશ્રમમાં ઉછરેલો બાળક નાનપણથી જ ઘરોમાં અને વહાણોમાં મજૂરી કરતો. તે બાળકને ભણવામાં રસ ઓછો એટલે કોલેજથી જ ભણતર છોડી દીધું. ત્યારબાદ તે યુવાને જેમ-તેમ કરીને ૬૦૦ ડોલરની ઉધારીથી એક ખખડધજ દુકાન ખરીદી. તેમાં પિજાનો વ્યવસાય શરૂ કર્યો. એક વરસમાં તેણે ઘણી પ્રગતિ કરી અને બીજા ભાગીદારોનો ભાગ પણ ખરીદી લીધો. ત્યારબાદ તેણે પિજાની ઘણી ફેન્ચાઈઝીઓ પણ આપી, અને આજે એ અનાથ છોકરાએ સ્થાપેલી એક કંપની અમેરિકાના સુવિધાસજ્જ શહેરોથી લઈને ગુજરાતની સુંદર ગલીઓમાં ગુંજતી થઈ છે, તે કંપની એટલે 'ડોમિનોઝ પીઝા' અને તે અનાથ બાળક એટલે 'થોમસ મોનાધન'.

જવાની સમૂહમાં બોલતા ડરે છે અને તેની ગતિશીલતા અટકે છે. એકલા બેઠાં હોય તો બાજુવાળાને કોઈની ફરિયાદ, કોઈના વખાણ એવું કંઈક ને કંઈક કે'તાં હોઈએ, પણ સમૂહનો વારો ચડે એટલે મોં પર તાણું અને સકળતાની ચાવી ગુમ. (એક રીતે મૌન પણ મહાન છે.) (વિદ્યાર્થી જીવનની પૂર્વશરત વક્તૃત્વ હોવી જોઈએ. ભાવિમાં જવાનીને સમૂહમાં બોલતાં નહીં આવડે તો નોકરી પણ મુશ્કેલ બનશે. માટે શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓના સુંદર ભાવિ માટે વક્તૃત્વના કાર્યક્રમો અચૂક હોવાં જ જોઈએ.)

જો એક અંધ હેલન કેલર જગમશહુર લેખક બની શકે, જો ૬ વર્ષનો નાનકડો સિકંદર દુનિયાને જીતવાના સ્વપ્નો સેવી શકે, જો હાલરડાનો અવાજ માત્ર શિવાજીને યુદ્ધના શૂંગારો સજવા તૈયાર કરી શકે, જો કુંવારી માતાની કૂખે જન્મેલો સ્ટીવ એપલ કંપનીની સ્થાપના કરી શકે, જો ચા વેચનાર નરેન્દ્ર લોકશાહી દેશનો વડાપ્રધાન બની શકે, જો અંધારાથી બીતો મોહનદાસ રાષ્ટ્રપિતા બની શકે, જો ગરીબ પરિવારનો અબ્દુલ મહાન વૈજ્ઞાનિક અને રાષ્ટ્રપિતા બની શકે, જો સતત પરીક્ષામાં ફેઈલ થનાર બાળક જગવિખ્યાત કથાકાર મોરારિબાપુ બની શકે, જો એક બસ કન્ડક્ટર સુપરસ્ટાર રજનીકાંત બની શકે, જો મિત્રો પાસેથી દરરોજ ૨૦ રૂપિયા ઉછીના લઈને ફિલ્મસીટીની મુલાકાત લેતો શાહરૂખ 'કિંગખાન' બની શકે. તો આ જાંબાઝ જવાની શું ન કરી શકે? બસ, તેને જરૂર છે ખુદારીની, ખમીરની, જોશની અને ઈચ્છાની...

જવાની એ પોઝીટીવ અને મલ્દંશે નેગેટીવ તત્ત્વોમાં રસબોળ-તરબોળ રહેવાની અવસ્થા છે. જ્યાં સુધી પોઝીટીવ છે ત્યાં સુધી ઠીક, પણ જ્યાં સુધી કોઈ પણના નેગેટીવ પાસાં સ્પષ્ટ ન થાય ત્યાં સુધી સામાન્ય વસ્તુ પણ ચમકદાર દેખાતી હોય, કદાચ પ્રેમમાં પણ. જવાની સમય આવ્યે ઘણું કરવા તૈયાર છે, ઘણું કરવાની પણ છે, પણ જે જવાની સમયની પહેલાં ચાલતી હોય તે ઘણું કરતી હોય અને ઘણું શ્રેષ્ઠતમ મહામૂલું કરતી રહેવાની પણ હોય. જવાનીમાં જોમભરે ચાલવું અને પાછાં બધાનાં ગુણાકાર-

ભાગાકાર કરવા એ ભારેખમ છે, પણ તેનો ઉપાય પણ છે, વાંચન અને પોઝીટીવ પ્રેમનો સુદૃઢ સહારો. પ્રેમ વગર દુનિયાની કલ્પના પણ કાળજું કંપાવી નાખે તેવી થાય. સાથે જવાનીમાં એ યાદ રાખવું કે "જેવા સાથે તેવા" નું આચરણ કરનાર ક્યારેય મહાનતાના ગગનરૂપી શિખરને ચૂમી શકતા નથી. જિંદગી જીવવી હોય તો જવાનીના જોમમાં, પ્રેમની મદહોશીમાં અને કર્તવ્યના પાલનમાં જીવજો, બાકી તો...

જવાની એ પ્રેમની મોહતાજ છે, પણ પ્રેમ જવાનીનો મોહતાજ નથી. જવાની એ સંપૂર્ણ પ્રેમમય બનવાની સુવર્ણવસ્થા છે. તરવા અને તારવાની ગુણાત્મક અવસ્થા છે, અને કિંમતને મૂલ્યમાં ફેરવવાની નેનો ટેકનોલોજી છે. જેમ સફળતાનો માપદંડ શાણપણ છે, તેમ જિંદગીનો માપદંડ જવાની છે. જવાની જેષ્ટિકાદાર થવા માટે નથી. 'જવાની' જવાની જ છે, તો ઉત્તમ પસાર થવી જોઈએ. એવું નથી કે જવાની જીજ્ઞાસાના કૂખેથી જ અવતરે, અરે ! એ તો મેઘાણીના 'લીલાં બલિદાનો'માં પણ સ્પંદન ફૂકે છે. જવાની ઉગતો સૂર્ય પણ છે તો સૂર્યમુખીનું સુકોમળ પુષ્પ પણ છે. આ મંદાકિનીમાં ખીલતી અણુ સમી જવાની સંબંધ અને વિશ્વાસની શુંખલા છે. જીવનમાં જ્યાં જોખમ અને જિજ્ઞાસાનો સુયોગ્ય સંયોગ ઉદ્ભવે ત્યાં જવાની ઝોલા ખાતી હોય છે અને જ્યાં જોખમ અને જિજ્ઞાસાની તિરાડ ઉદ્ભવે ત્યાં વૃદ્ધાવસ્થા ઝોલા ખાતી હોય. જવાનીની ફતેહ ઈચ્છાના પંથે નિશ્ચિત છે. જવાની કળાથી કમાય છે, હોશિયારીથી નહિ....

જવાની યૌવનની મિલકત, વાંચનની મહોતાજ, Loveની દિવાની, કુદરતની આશિક, વિચારોની મુસાફર, વાસ્તવિકતાની ફિલ્મ, ઈજજતની સોય, સજજતાની પ્રેયસી અને Choiceની નિષ્ણાત હોવી જોઈએ. જ્યારે તમારી જવાની આવી બની જશે ત્યારે તમારા અંતરનો નિજાનંદ બોલી ઊઠશે,

જવાની... જવાની! ...જવાની?

દિવાની... દિવાની! ...દિવાની?

તુજ પાંખ ચળકે પર્ણનાં ઝુંડો મહીં ચક્રો રચી;
બ્રહ્માંડને પોષી રહી તે દૃષ્ટિ અહીં એ છે નકી;
તુજ ઉદરપોષણમાં તને તુજ રૂપ ઉપયોગી થતું;
તુજ નેત્ર આગળ દીવડો કેં શ્રમ વિના દેખાડતું.

વળી કોઈ કન્યા પાતળી તુજ તેજ ઉપર મોહતી;
જે ભાલને ચોડી તને ત્યાં હર્ષથી ચળકાવતી;
વળી કોઈ વિસ્મિત સ્મિતભરી તુજ તેજમાત્ર નિહાળતી;
ના સ્પર્શતી એ બીકથી તુજ રજ રખે જાતી ખરી.

અદૃશ્ય ના ઘનથી બને ના ધૂમસે મેલું થતું;
તુજ તેજ તે મુજ ઉપવને હું નિત્ય જોવા જાઉં છું;
મમ પ્યારીનાં ફૂલડાં અને મુજ વૃક્ષ જ્યારે ઊંઘતાં;
તું જાગતો રાત્રિ બધી ત્યારે રમે છે બાગમાં.

તું જાગજે, તું ખેલજે, તું પત્રપત્રે મ્હાલજે;
ચળકાટ તારો એ જ પણ તુજ ખૂનની તલવાર છે!
તું કેમ એ માની શકે? આધાર તારો એ જ છે;
એ જાળ તું જાણે નહીં, હું જાણું ને રોઉં, અરે!

રે! પક્ષી કોની દૃષ્ટિએ તું એ જ ચળકાટે પડે;
સંતાઈ જાતાં નાસતાં એ કાર્ય વૈરીનું કરે;
દ્યુતિ જે તને જિવાડતી, દ્યુતિ તે તને સંહારતી;
જે પોષતું તે મારતું એવો દીસે કમ કુદરતી.

આ પ્રેમ સંસારી તણો તુજ તેજ જેવો છે નકી;
એ અમૃતે શું ઝેરનાં બિંદુ ભર્યા વિધિએ નથી?
અમ એ જ જીવિત, એ જ મૃત્યુ, એ જ અશ્રુને અમી;
જે પોષતું તે મારતું શું એ નથી કમ કુદરતી?

પુસ્તકો કંઈ ઘરની શોભા વધારતું રાચરચીલું થવા સજાયાં નથી, પણ પુસ્તકો કરતાં વિશેષ શોભા વધારી શકે એવું કશું જ ઘરમાં હોતું નથી.

- હેનરી બેકર

જ્યાં સુધી આપણી વચ્ચે અમે ને આપણે છે, ત્યાં સુધી જિંદગીનો ભાર વર્તાતો નથી. હું અને તું થયા પછી એ જ સંબંધોનો ભાર ઉચકાતો નથી.

- સદ્.શ્રી દેવકૃષ્ણદાસજી સ્વામી

દરેક દિવસ નાનકડા જીવન સમાન છે, દરેક કાર્ય નાનકડા જન્મ સમાન છે, દરેક સવાર નાનકડી યુવાની સમાન છે અને દરેક નિદ્રા નાનકડા મૃત્યુ સમાન છે.

- આર્થર શોપનહેગર

ખરી દોલત તો સોનું રૂપું નથી, પણ માણસ પોતે છે. દોલતની ખોળ ધરતીના આંતરડામાં નથી કરવાની, પણ માણસના દિલમાં કરવાની છે.

- ગાંધીજી

માર્ગ જ્યાં જાય છે, ત્યાં જ ડગલાં શીદ માંડો છો? જ્યાં માર્ગ નથી જતો ત્યાં જાવ અને તમારી પાછળ કેડી મૂકતા જાવ.

- સાહિત્ય અને સિનેમા

આ જગતમાંથી હું એક જ વાર નીકળવાનો છું, તેથી હું જો કોઈ સારું કામ કરી શકું તેમ હોઉં તો લાવ અત્યારે જ કરી લઉં, ફરીથી હું અહીંથી પસાર થઈ શકું તેમ નથી!

- સાહિત્ય અને સિનેમા

વાસ્તવિક જીવનની સૂક્ષ્મ સચ્ચાઈ અને નબળાઈ અંગેનો ગહન ચિંતાર રજૂ કરતું આ અદ્ભુત પુસ્તક સ્ત્રી-બાલ-વૃદ્ધ સૌને જીવનના મહામરુત સમા પડકારો સામે ઝઝૂમવાની એક અકલ્પનીય શક્તિ આપનારનું છે. વાસ્તવિક જીવન અને ફિલ્મી જીવન વચ્ચે જમીન-આસમાન જેટલો તફાવત છે. તેનો ફલિતાર્થ સૂચવતું આ પુસ્તક વાંચક વર્ગના મનમાં રહેલી શંકા-કુશંકાઓનું યોગ્ય નિવારણ લાવવાની સજ્જતા ધરાવે છે.

આકર્ષક વર્ણનકલા, ઉત્કૃષ્ટ દૃષ્ટાંતકલા અને સુગમ્ય લેખનકલાનો એક ઉત્તમ નમૂનો ધરાવનારું આ પુસ્તક વાંચકવર્ગને પોતાના એક અનોખા મનોજગત તરફ દોરી જશે. ‘જેમણે પોતે અન્યથી અલગ’ માનવી તરીકે વિશ્વ સમક્ષ પોતાની જાતને રજૂ કરવી છે તેમને માટે ખરેખર આ પુસ્તક એક દીવાદાંડી સમાન બની રહેશે.

- વિનેશભાઈ પટેલ

REAL KNOWLEDGE
PUBLICATION
AHMEDABAD